TERMÉSZETBARÁT

A Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar Erdöpedagógia projektjének negyedévente megjelenö ingyenesen folyóirata.

június - július- augusztus

A 2022-es év állatai és növényei

A mocsarak élővilága

Ízletes és egészséges receptek

A veszprémi állatkert

A Bakony szíve: Bakonybél

A képen a Vörös Könyvben is szereplő farkasalmalepke hernyója látható. (cikk a 30. oldalon)

SZÉCHENYI EGYETEM
UNIVERSITY OF GYŐR
APÁCZAI CSERE JÁNOS KAR

Tisztelt Természetbarát Olvasó!

A Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar Erdőpedagógia projekt folyóiratának nyári számát tartod a kezdben, amelyet az Erdőpedagógia tantárgy nappali és levelező tagozatos hallgatói állítottak össze.
Bízunk abban, hogy sikerült ismét érdekes témákkal (cikkekkel) megtöltenünk a legújabb lapszámot.

Az Erdőpedagógia tantárgy hallgatói:

- Beller Zsombor
- Csatáriné Lukács Zsuzsanna
- De Filippo Veronika
- Dr. Kovács Mónika
- Horváth Petra
- Horváth Zita
- Kozma- Kurdi Adrienn
- Lebán Csenge Krisztina
- Makovicsné Németh Dóra
- Molnár Júlia
- Papp Vilmos
- Pintérné Pilka Zsanett
- Pivonka Nikoletta
- Süttő Ildikó
- Wellner Edina Márta

A Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar Erdőpedagógia projektjének folyóirata.
Szerkesztő: dr. Lampert Bálint egyetemi adjunktus

Madarak és Fák Napja a Szitásdomb Füvészkertben

A Széchenyi Egyetem Apáczai Csere János Kar Erdőpedagógia projektjének hallgatói idén is bekapcsolódtak a Zölderő Környezetvédő és Szépítő Egyesület által szervezett Madarak és Fák Napja programba. Az egyesület hagyományaihoz híven idén is a győri Szitásdomb Füvészkertben ünnepelte a jeles zöld napot. A programon a győri Tulipános Általános Iskola Kisbácsai Tagiskolájának diákjai és kísérő pedagógusai vettek részt, akiket dr. Ferenczi Zoltán az egyesület elnöke és dr. Szálasy László Győr MJV Környezetvédelmi Bizottságának elnöke köszöntött.

A köszöntők után a diákok osztályonként bejárták a füvészkert tanösvényét, ahol az útvonala mentén kijelölt egy-egy állomáson ismerkedtek meg a terület értékeivel, illetve az idei év fájával (nagylevelű hárs) és az év madarával (zöld küllő). Az állomások játékos feladatait a Széchenyi Egyetem Apáczai Kar Erdőpedagógia projektjének hallgatói még a tavaszi Ravazdi Erdei Iskolában tartott Erdőpedagógia projekthéten állították össze, majd a programon ők vezették. Név szerint: Benkő Odett Anna, Csicsai Dániel, Fónyad Réka, Juhász Robin, Kiss Betina, Kozma Petra, Köteles Zsófia és Lipták Luca tanító szakos hallgatók.

A tanösvény bejárása az 1954-es árvízi emlékműnél zárult, ahol dr. Ferenczi Zoltánné (egyesületi elnökségi tag) mesélte el a nagy árvíz történetét. Ezután a gyerekek zsákban futásban mérhették össze ügyességüket. A program része volt még egy faültetés, amely során a diákok a füvészkert kerítése előtti füves ültettek el három fát, amelyet Morvay László polgármesteri megbízott, az egyesületi titkára szervezett meg.

A délelőtt zárásaként a rajzverseny eredményhirdetésére került sor. Az eseményt megelőzően a Zölderő Egyesület a tagiskola diákjai számára rajzverseny hirdetett. Az elkészült alkotások közül az osztályonként legjobbnak ítél rajzok készítőit az egyesület nevében dr. Ferenczi Zoltán elnök könyvjutalomban részesítette.

A programot prof. dr. Dézsi Csaba András polgármester úr és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatta, amelyet ezúton is köszönünk.

Győr, 2022. május 20.

Dr. Lampert Bálint egyetemi adjunktus

Beller Zsombor
Az év emlőse:
A törpeegér

Nyolc éve már annak, hogy útjára indították a Vadonleső Program keretében az „év emlőse” kezdeményezést. Ennek apropóján egy egész éves eseménysorozattal hívják fel a figyelmet a kiválasztott védett vagy fokozottan védett emlősfaj és környezete fontosságára. Idén, 2022-ben a törpeegeret választották meg az év emlősének.

A legkisebb egér

A törpeegér is védett emlősállatunk. A legkisebb rágcsálónk. A mérlegen mindössze annyit nyom, mint egy zacskó sütőpor. Testtömege csupán 5-11 gramm. Tudományos neve a Micromys minutus, mely szintén a 10 és 15 cm közötti, apró termetére utal. Bár az is igaz, hogy testhosszának felét önmagához képest hosszú farka adja. Rendszertanilag a Rágcsálók rendjébe és az Egérfélék családjába tartozik. Nemének a típusfaja.
Külleme alapján könnyedén beleolvad környezetébe, háta vörhenyes barna, oldala világosabb, csak a hasa fehér. Hátsó lábai csak alig valamivel hosszabbak a mellsőknél.

Előfordulása

Európában és Ázsiában honos. Európától Északkelet-Szibériáig, Japánon át egészen Koreáig mindenhol előfordul.
Sajnos a törpeegér elterjedése és állománya Európában visszaszorulóban van. Elsősorban azért, mert élőhelyeinek száma a modern mezőgazdaság következtében fokozatosan csökken. Általános esetben a magaskórós mezsgyék, vízparti nádasok, cserjés erdőszélek és a sűrű sövények jelentik számára az élőhelyet. Ezeknek a területeknek kiterjedése erőteljesen csökkent az utóbbi időben hazánkban is. Talán ezért is eshetett a választás az idei évben erre a fajra. Mindenesetre a döntés lehetőséget biztosít arra, hogy felhívják a figyelmet a sérülékeny élőhelyeinek védelmére is.
Az egérfélék elmondható, hogy általában a talajon élnek és a földbe ásott lyukakban laknak. A törpeegér azonban a legsűrűbb növényzetben, gazosokban, nádasokban tanyázik. A törpeegér általában 6 hónapig, fogságban akár 5 évig is elélhet.

Táplálkozása

Táplálkozása változatos. A törpeegér magvakkal, növények terméseivel, bogyókkal és rovarokkal táplálkozik. Általában az évszaktól függ, hogy éppen mit eszik meg. Kora tavasszal előszeretettel rágcsálja a rügyeket is. Érdekessége, hogy segíti a mezőgazdaságot, azáltal, hogy a gabonán található levéltetűt és egyéb rovarokat is elfogyasztja. Nyáron viszont az egyik legfőbb táplálékforrása a búza. Felmászik egészen a kalászig, és a búzaszemekből táplálkozik.

Szaporodás

A törpeegerek nagyon szapora állatok. A szaporodási időszakuk áprilistól szeptemberig tart. Gömbölyű kis fészke 30–100 cm magasságban készül a nádasban. A növények szárait az építmény tartóvázaiként használja. A fészek általában nád- vagy sáslevelekből áll. A belsejét a nád bugájával szokták kibélelni. A fészek bejárata mindig ferdén befelé néz. A nőstény évente akár 6-szor is fialhat. Minden alkalommal 3-8 kölyök születik. A törpeegér vemhességi ideje általában 21 nap. A kicsinyek szeme a 8. napon nyílik ki. A törpeegerek 12 napos korukig szopnak és 16 napos korukra már önállónak mondhatók. Az anya indul el táplálékkeresésre, de bizonyos időközönként vissza visszatér, hogy megszoptassa és megtisztogassa a kicsinyeit.

Mindig megeszi a kicsinyek ürülékét, hogy annak szaga ne csalogassa oda a nemkívánatos látogatókat.

A kölykök már kétnapos korukban meg tudnak kapaszkodni, és mászkálnak a fészekben. Négy nappal később már elkezdik önmagukat is tisztítani. Kilenc napos korukra megjelennek a fogaik, így már szilárd táplálékot is tudnak fogyasztani. Amikor a kölykök elérik a 10 napos kort, anyuk tejtermelése csökken, ezért rászoktatja őket a magevésre. Néhány nappal később pedig már teljesen önállóak lesznek. Általában ilyenkor anyjuk már ismét vemhes.

Védelme

A szakemberek szerint a szegély-élőhelyek megőrzése és fenntartása, a külterjes, kistáblás mezőgazdaság erősítése, a természetes erdőszerkezet fenntartása, valamint az is, hogy visszaszorítják az általános rágcsálóirtószereket rendkívül fontos a faj védelme érdekében.

A törpeegér hazánkban 2012 óta védett állatfaj. Pénzben kifejezett értéke jelenleg 25 ezer forint. Bár Magyarország egész területén előfordul, a természetben ez az apró állat csak ritkán kerül szem elé. Ezt a már említett rejtőszínezetén és az apró termetén túl a sűrű növényzetű élőhelye is magyarázza.

Érdekességek

A magas növényzetben szinte láthatatlan. Jellegzetessége, hogy a sűrű növényzet közé építi ökölnyi méretű fűfészkét is, amit tavasztól egészen őszig használ. A mozgására az a jellemző, hogy nagyon fürgén, szinte már akrobatikusan mászik fűszálakon, a bokrok, cserjék legvékonyabb ágain, de a fák törzsén is felszalad, és kivételesen jól úszik. Megfigyelték, hogy mászás közben rendkívül mozgékony farkával nemcsak egyensúlyoz, hanem ügyesen kapaszkodik is.

A 2022-es év programjai

Az egész évben tartó rendezvénysorozat keretében a törpeegérről, valamint élőhelyéről szóló tudományos és népszerűsítő programokat szerveznek, illetve gyermekeknek és fiataloknak szóló pályázatokat hirdetnek. Az elmúlt években rengeteg pályamunka - plakátterv, ékszer- és érmegrafika, karikatúra, képregény, videóklip, mese, vers - érkezett különböző korosztályokból a Vadonleső Program pályázataira. Ezen kívül neves művészek is, köztük a Természetvédelem Nagykövete címet viselő írók, költők, zenészek, előadóművészek is bekapcsolódtak a programsorozatba a saját műveikkel. Kezdeményezésükre számos, az év emlőséhez kapcsolódó vers, mese, dal látott már napvilágot.

Az idei évi eseményeket és programokat a Vadonleső honlapján, közösségi oldalain is figyelemmel kísérhetik az érdeklődők.

Források:

https://greendex.hu/a-torpeeger-lett-az-ev-emlose/

https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%B6rpeeg%C3%A9r

Süttő Ildikó

Az év madara

Több, mint 40 évvel ezelőtt, **1979**-ben a **A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület** indította el az „Év madara” programot. Célja, hogy az egyes **madárfajok védelmére** felhívja az emberek figyelmét. Ez a szavazás interneten keresztül történik. Az, aki részt vett rajta három madár közül választhatott. 2022-ben az év madara díj győztese a zöld küllő lett.

A zöld küllő

A zöld küllő a népes harkálycsalád tagja. 30-36 centiméteres madár, szárnyfesztávja a fél métert is elérheti. A faj fő elterjedési területe Európa lomboserdő-övezete. Az erők mellett jól érzi magát a településeinken, az idős faállományú parkokkal tarkított nagyvárosokban is.

A harkályok klasszikus rovarlárva tápláléka mellett a zöld küllő kedvenc csemegéje a hangya. Ezeket a talajról szedi fel, de hosszan kiölthető nyelvével mélyen a járatokba utánuk tud nyúlni. Télen, akár 30 cm mélyre is képes a talajba lyukat fúrni, hogy fogyaszthasson a kedvenc ennivalójából.

Odúját saját maga készíti, ahol évente egyszer, általában 5-7 tojást költ. Védett madár, természetvédelmi értéke 50 ezer forint.[1]

[1] https://ng.24.hu/termeszet/2022/01/04/2022-ben-az-ev-madara-a-zold-kullo/ 2022.04.05.

A zöld küllő ruházata és hangja

Az állatok színezete sokszor a rejtőzködésükben nyújt segítséget. A zöld küllő ruhájának nagy része zöld, mely a talajon tartózkodása idején nyújt számára álcát. A színe miatt, gyakran zöld harkályként emlegetik.

Kíváncsi vagy, hogy hogyan táplálkozik a zöld küllő? Nyisd meg az alábbi linket:
A zöld küllő táplálkozása

A zöld szín mellett a farktolla sárgás, fej búbja mind a két nemnek piros.
Itt nem csak a hím, de a nőstény is bajuszt növeszt. Ez a „bajusz” segít megkülönböztetni őket: a hímé piros, míg a nőstényé fekete.
Külső megjelenésén kívül, jellegzetes éles, kacagás szerű hangjáról is felismerhető.

Kíváncsi vagy, milyen hangja van a zöld küllőnek? Nyissad meg az alábbi linket:
A zöld küllő hangja

Harkály kisokos

Tudtad?!

A harkályféléknek 11 faja él Európában, ebből 9 Magyarországon is megtalálható. Ezek egyike a cikkünk főszereplője, a zöld küllő is.

ad.:felnőtt, juv.: fiatal

Tudtad?!

Olyan, mintha nekik nem kettő, hanem három lábuk lenne. Két erős lábuk mellett a támasztó fartollaik olyan kemények, hogy gyakorlatilag lábként funkcionál. Ennek köszönhető, hogy olyan ügyesen tudnak a fán mászni.

Tudtad?!

A fákban lévő férgeket hosszú és gyors nyelvükkel tudják kipiszkálni. Egy másodperc alatt többször is képesek kinyújtani a nyelvüket. Ennek a gyors mozdulatnak köszönhetően a tápláléka nem tud elmenekülni. [2]

[2] https://www.mme.hu/harkalyt-kullot-csuszkat-fakuszt-szeretnek-az-eteton 2022.04.05.

A harkályok nyelve akár a testhosszuk kétharmada is lehet. A zöld küllőé például 10 cm. Éppen ezért nyelvük különleges

módon helyezkedik el a madár koponyájában. Gyakorlatilag körbe öleli az agyát.

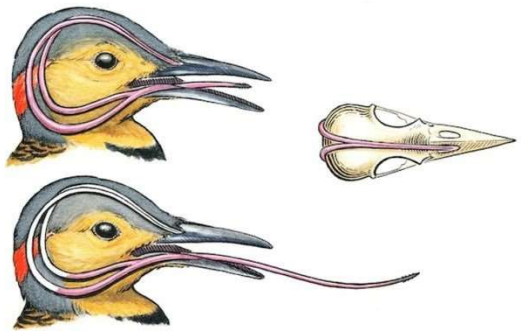

Harkály félék nyelvének elhelyezkedése

Tudtad?

Egy harkály egy másodperc alatt 20 ütést is leadhat, és minden ütés sebessége 25 km/h. Ez akár az 1200 g-t is elérheti, ami több mint százszorosa annak, amit az ember el tud viselni.[3]

Készítsetek harkályetetőt és itatót!

Hasonlóan, mint a harkálycsalád java, a zöld küllő sem költöző madár, így egész évben számíthatunk rájuk az itatón és etetőn egyaránt.

Mire van szükség?

Egy magasabb farönkre (nehogy a macskák ebédje legyen a harkály), egy itató tálra, fúróra, harkály elemózsiára (pl.: dióbél, mogyoró, szétmorzsolt cinkegolyó)

Hogyan kell elkészíteni?

A fatönkbe fúrjatok 8-10 cm mély lyukat. Ebbe rakjátok bele a harkálynak szánt ételt. Az itatót helyezzétek el a tönk tetejére.[4]

Feladatok

I. Ellenőrző kérdése:

1. Melyik évtől kezdve választják meg hazánkban az év madarát?
2. Melyik fajt választották 2022-ben az év madarának?
3. Melyik család tagja a zöld küllő?
4. Hol él a zöld küllő?
5. Hogyan lehet megkülönböztetni a zöld küllő tojóját a hímtől?
6. Mi a kedvenc csemegéje a zöld küllőnek?
7. Sorolj fel három érdekességet, ami a harkályokra jellemző!

[3] https://hu.wikipedia.org/wiki/Hark%C3%A1lyf%C3%A9l%C3%A9k#cite_note-2 2022.04.05.

[4] https://www.mme.hu/harkalyt-kullot-csuszkat-fakuszt-szeretnek-az-eteton 2022.04.05.

II. A **szókereső**ben öt, a zöld küllő által kedvelt táplálékot rejtettem el. Melyek ezek?

F	L	T	W	E	F	H
O	É	Á	X	U	M	A
R	H	R	R	Q	Y	N
H	V	Z	E	V	H	G
Z	D	I	Ó	G	A	Y
B	C	N	J	K	U	A
M	O	G	Y	O	R	Ó

III. Szereted a **képkirakót**? Készítettem neked egy puzzle-t. Vajon mit ábrázol a kép? Ezen a linken tudod elérni:

Puzzle

IV. **Hallgasd meg** Gryllus Vilmos harkályról szóló dalát.

Gryllus: Harkály kopogat zene

A dal megtanulásához hoztam nektek kottát:

Gryllus: Harkály kopogat kotta

V. **Színezd ki!**

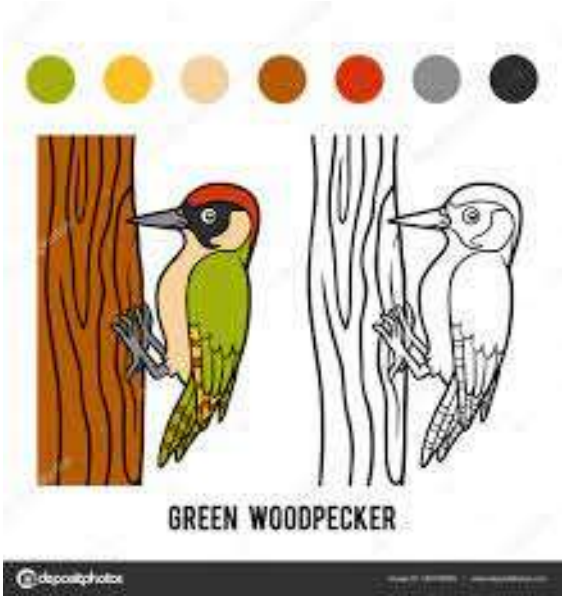

Forrás:

(Az internetes források mindegyike elérhető volt: 2022.04.05.)

https://ng.24.hu/termeszet/2022/01/04/2022-ben-az-ev-madara-a-zold-kullo/

https://www.mme.hu/harkalyt-kullot-csuszkat-fakuszt-szeretnek-az-eteton

https://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-picvir

https://www.europamadarai.hu/zold-kullo/

https://www.mme.hu/2022-ev-madara-zold-kullo-20220101

https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Brehm-brehm-allatok-vilaga-8CCA/madarak-aves-3091/i-oregrend-tarajos-mellcsontuak-carinatae-323A/masodik-rend-szalakotaszeru-madarak-coraciiformes-3B88/elso-alrend-kuszok-pici-3B8B/1-csalad-harkaly-felek-picidae-3B8D/1-alcsalad-igazi-harkaly-formak-picinae-3B9E/zoldkullo-gecinus-boie-3BEC/

https://segits.be/allathatarozo/zold-kullo

https://www.turistamagazin.hu/hir/zold-kullo-a-piros-sapkas-hangyavadasz

https://www.youtube.com/watch?v=gPhqEgqChQQ&ab_channel=H%C3%ADrTV

Készítette: Wellner Edina Márta

Homoki gyík:

Bár Magyarországon mindössze 8 gyíkfaj él, kevesen tudnák mindegyiket felsorolni. Még ha el is jutnának néhányig, a többségnek már nem jutna eszébe az alföldi homokjaink ékszer szépségű gyíkocskája, a homoki gyík (Podarcis tauricus Pallas, 1814).

A homoki gyík dél-kelet európai elterjedésű hüllő. Ezen belül 3 formáját tartják számon: a nálunk is előforduló törzsalakot (Podarcis tauricus), valamint 2 alfaját: a P. t. ionicus (Lehrs, 1902) Albániában, Északnyugat-Görögországban és a Jón-szigeteken fordul elő; a P. t. thasopulae (Kattinger, 1942) az Égei-tengeri Thasopulos szigetén honos. Magyarországon szigetszerűen az Alföld homokpuszta gyepein fordul elő. A Pesti-síkságtól kezdve a Duna-Tisza közének szinte minden homokhátán megtalálható, ahol a természetes gyepek fennmaradtak.

Külső megjelenése:

- testhossza mindössze 6–8 centiméter

- a farka viszont a testhossz kétszeresét is elérheti

- a hímek hátának közepén világoszöld sáv fut végig, amely a nászidőszakban élénkebb, később sötétebbé válik

- a zöld sávot mindkét oldalon egy-egy barna, a szélein csipkézett, a testoldal felső részét is magában foglaló sáv határolja

A homoki gyík jellemzői:

- nappal aktív

- jól bírja a magas hőmérsékletet

- apró gerinctelenekkel táplálkozik

- amikor nem aktív, földalatti üregekbe húzódik vissza

- október végén kezdődő téli hibernációból március elején-közepén jön elő

- a párzás áprilisban kezdődik

- a nőstények 2-6 tojást raknak fűcsomók, zsombékok alá. A rendkívül apró termetű fiatalok július végétől kelnek ki, és azonnal önálló életet kezdenek.

- a homoki gyíkot sok ragadozó fogyasztja

- védett faj.

Érdekesség:

A hímek álla és torka fehér, hasoldaluk kobaltkék pontsorral határolt hasoldala alapvetően sárgásfehér, de nászidőszakban narancssárga lesz, míg a nőstényeké tompa fehér.

	Zöld gyík	Homoki gyík
Képe:		
Élőhelye:	európai elterjedésű gyíkfaj vízpartokon, erdők peremén, bozótos útszéleken	dél-kelet európai elterjedésű hüllő, a Duna-Tisza közének szinte minden homokhátán megtalálható
Természetvédelmi státusza:	nem fenyegetett, de védett	védett állat
Mérete:	hazánk legnagyobb testű gyíkfaja, a teljes hossza 40 cm	Testhossza mindössze 6-8 cm, a farka viszont a testhossz kétszeresét is elérheti
Színe:	feltűnő világoszöld pikkelyes	egzotikus színezetű gyíkfajunk
Hím jellegzetessége:	A hím emellett nászidőszakban szája körül és a torkán látványos kék színezetet kap	A hímek hátának közepén világoszöld sáv fut végig, amely a nászidőszakban élénkebb, később sötétebbé válik
Menekülés:	képesek egy izom megfeszítésével eltörni a farok csigolyáikat, és „ledobni” a farkuk egy részét, hogy egérutat nyerjenek	cikázva fut, és támadója lába között is átszalad
Táplálékuk:	sáskákkal, kisebb rovarokkal pókokkal táplálkoznak, de alkalmanként fiatal gyíkokat, rágcsálók újszülött kicsinyeit is fogyasztják	Apró gerinctelenekkel táplálkozik, amelyeket portyázva keres
Tojásaik:	5-15 pergamenhéjú tojást rak le a nőstény	A nőstények 2-6 tojást raknak fűcsomók, zsombékok alá
Kicsinyek önállósága:	Kikelést követően a kis gyíkok azonnal megkezdik önálló életüket	
Életmódjuk:	nappal aktív, sötétedéskor földalatti üregébe,faodvakba, sziklarepedésekbe húzódik	Amikor nem aktív, földalatti üregekbe húzódik vissza
Telelésük:	Október elején-közepén húzódnak vissza fagymentes helyekre (földalatti üregekbe, elhagyott	Az október végén kezdődő téli hibernációból március elején-közepén jön elő, a párzás áprilisban
	vakond járatokban)	kezdődik

Táplálékklánc:	
Növényi részek, kisebb bogarak	
Ízeltlábúak: rovarok, pókok	
Homoki gyík	
Ragadozó madarak, de a róka és a borz éppúgy elfogyasztja	

Szómagyarázat:

Hibernáció: Téli álom; bizonyos állatok alacsony testhőmérséklettel és a lelassult anyagcserével jellemzett hosszú nyugalmi állapota, főleg a táplálékszegényebb téli hónapokban. A hibernációban az állat nyugalomban van a búvóhelyén.

Pergamen: magyarul hártya az ókor óta az írás rögzítésére használt cserzetlen, szőrtelenített állati bőrből készült fehérített, vékonyított, általában kétoldalas írásra alkalmas lap.

Felhasznált irodalom:

https://www.mme.hu/khvsz/2022-ev-hulloje-homoki-gyik

https://www.agrotrend.hu/innovacio/fenntarthatosag/az-egyik-legszebb-hazai-homokfuto-lett-az-ev-hulloje-2022-ben

https://hu.wikipedia.org/wiki/Homoki_gy%C3%ADk#Megjelen%C3%A9se

Agárkosbor az év vadvirága

2022-ben az Év Vadvirága címet a gyönyörű, lila színekben pompázó agárkosbor nyerte el, megelőzve a mocsári békaliliomot és csillagőszirózsát.

A 2010-ben indult magánkezdeményezés célja a hazánkban honos ritka ill. ritkulóban lévő növényfajok védelme, a hozzá fűződő problémák feltárása, minél szélesebb körű nyilvánosság számára történő bemutatása, megismertetése.

E kedves virág a hosszabb ideje műveletlen félszáraz gyepekben, sztyeppekben, hegy- és homoki réteken, lápréteken tűnik fel igen gyakran nagy számban. Az agárkosbor 8-20 cm magas évelő, régebben az orchis fajába, ma a sisakoskosbor nemzetségébe tartozó talajlakó, mely áprilistól májusig virágzik.

Hazánk legtöbb tájegységein előfordul, többek között a Bodrogközben, a Keszthelyi-fennsíkon, a Mártában, a Cserhát területén, valamint a Kisalföldön, Ravazd környék doboldalain láthatjuk káprázatos lila virágait.

Bolondos, latin nevén morio elnevezést arról kapta, hogy a gyakran óriási egyedszámú állományokban mindig van néhány a sötétlilától eltérő rózsaszínű, ritkán fehér árnyalatú egyed.

Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft

A növény gyökérgumóit a Közel-Keleten előszeretettel használják étkezési és terápiás célokra, annak nyálkahártyavédő és ingercsökkentő hatóanyagai miatt. A gumókat kiszárítják, majd az őrleményükből a salep, török eredetű forró italt készítik, mely igen kedvelt a téli időszakban: főként orvosságként, megfázás-és torokgyulladás kezelésére alkalmazható, íze a vaníliás-fahéjas tejbegrízre emlékeztet. Az agárkosbor e célú gyűjtése és felhasználása a növény védettsége miatt tilos.

Méltó vetélytársai a mocsári békaliliom és a csillagőszirózsa szintén szemgyönyörködtető vadvirágok.

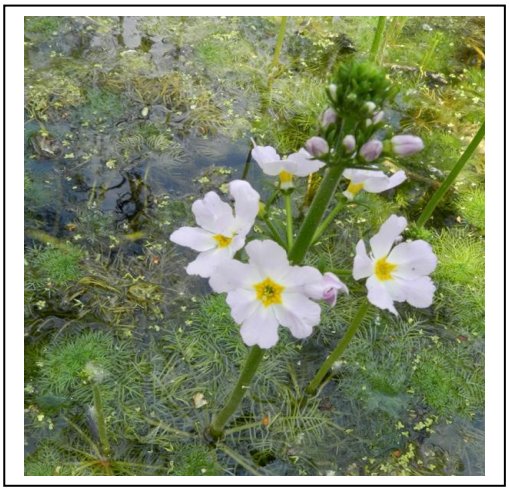

A mocsári békaliliom vízben élő, a kankalinok fajába tartozó a hínárnövényzet jeles képviselője. Liget- és láperdőkben, nádasokban, magassásosokban fordul elő. Április május között virágzik, és csak a vízben úszva mutatja meg virító ékét. Jelenléte mindig jó állapotú, természetes élőhelyekre utal, de alkalmanként másodlagos víztestekben is megjelenik. Élőhelyeinek rendszeres kiszáradása és leromlása veszélyezteti.

Védett, természetvédelmi értéke: 5 000 Ft

A csillagőszirózsa sztyeprétek, elhagyott szőlők és gyümölcsösök, félszáraz gyepek, erdőszegélyek, karsztbokorerdők növénye. Az év nagy részében leveles hajtásaival szinte teljesen beleolvad környezetébe. Látványos, virágait (virágzatait) nyár végén és ősszel hozza, amikor az élőhelyein a többi növény már elvirágzott, vagy elszáradt. Elsősorban a középhegységben fordul elő, ritkábban a dombvidékeken, míg alföldi területeinkről szinte teljesen hiányzik. Védett növény.

Szerző: Makovicsné Németh Dóra

Forrás: sokszinuvidek.24.hu, evvadviraga.hu, fitorapiakalauz.hu, Wikipédia, kmnp.

A fekte nadálytő

A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Gyógynövény Szakosztályának kezdeményezésére minden évben megválasztják az év gyógynövényét. A 2021-es év gyógynövénye a fekete nadálytő volt.

Valaha az emberek szorosabb kötelékben éltek a természettel. Kizárólag a természet táplálta és gyógyította őket. Nem voltak mesterségesen előállított élelmiszerek és gyógyszerek sem. Az ember azzal az alapvető tudással élt, hogy fűben-fában orvosság van. Ezt az ismeretet aztán a generációk áthagyományozták egymásnak. Nem volt olyan ember, aki mellőzni tudta ezt a tudást, mert akár az élete is múlhatott azon, hogy melyik növénynek, milyen részét fogyaszthatja. Tudnia kellet azt is, hogy ami külsőleg gyógyhatású, az belsőleg méreg is lehet.

Ilyen gyógynövény a fekete nadálytő is. Népies neve: forrasztófű, kövesnadály, madárgyökér, sarkosfű, fekete gyopár. Az ókorban először Dioszkuridész (görög katona orvos kr. u. 50-ben) írja le a Materia Medica művében.

A természet patikájában ezt a zárvatermő, lágy szárú, kétszikű növényt, melynek apró lila virágai vannak, már az ókorban is használták a csontsérülések és ficamok, egyéb sérülések gyógyítására.

A kedvező éghajlati viszonyoknak köszönhetően hazánkban is fellelhető növény erős gyógyhatással rendelkezik. A fekete nadálytő hazánkban a Hevesi Füves Puszták Tálvédelmi körzet területén el, mely a Bükki Nemzeti Park Igazgatásához tartozik. Szabadon látogatható terület a Tisza-völgy és a Mátra között. Kavicsos, homokos terület, ezen érzi jól magát. De előfordul még nyirkosabb rétek, árterek, csatornák mentén, tópartokon valószínű.

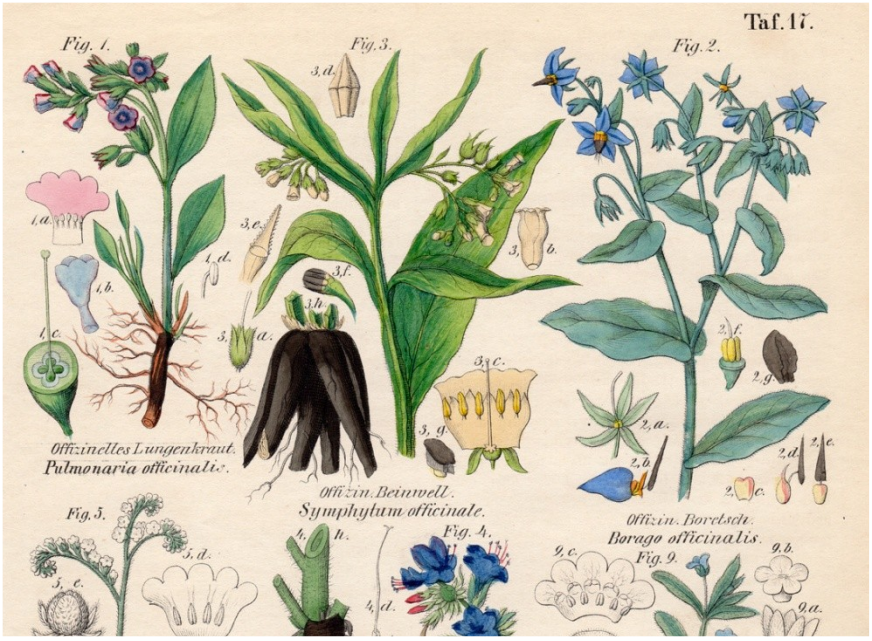

A fekete nadálytő évelő *növény (**Évelő növénynek** azokat a lágyszárúakat szoktuk nevezni, amelyek hosszú ideig élnek és termésérés után a föld feletti száruk elpusztul, viszont mindig van földbeli száruk (gyöktörzs, hagyma, hagymagumó, gumó) vagy vastag gyökerük, amely áttelel.)*

Gyökerei 2,5-3 cm átmérőjűek, mélyen helyezkednek el a talajban. Virág színei sötétbarnától egészen a feketéig, belül fehér esetleg sárga. Virága nyálkás tapintású. Szára dúsan elágazó az alján, a szárlevelek nyélrefutók. Levele nagyon széles, érdes tapintású, levelek végződése csúcsos. Virágzata bogernyős bíbor és rózsaszín ritka esetben sárgásfehér színű.

A növényben megtalálható a mérgező alkaloid ez a gyomorban és a bőrön keresztül könnyen felszívódik, és végzetes májmérgezést okoz.

Egy 2018-as, kutatás megállapította, hogy állatra és emberre is mérgező.

Gyógyhatása:

Gyógynövények: Tágabb értelemben **gyógynövénynek** nevezzük mindazon növényeket, amelyeknek valamely részét az emberek – a bennük lévő hatóanyagok miatt – a hagyományok vagy az irodalmi adatok alapján gyógyászati célokra használtak, vagy használnak. Szűkebb értelemben azokat a növényeket tekintjük gyógynövénynek, amelyek gyógyászati célú felhasználását valamelyik hivatalos forrás engedélyezi.

Ősi kultúrákban elsősorban ezekkel a növényekkel gyógyítottak, több ezer gyógynövényt ismertek, melyet a modern tudomány kutatásaival igazolt. Vannak vadontermő és termesztett gyógynövények.

A gyógynövények gyűjtése és termesztése külön szakértelmet kíván. A legjobb gyógyhatást a frissen szedett gyógynövényekkel érhetjük el, de ügyelni kell arra, hogy a növényeket a megfelelő időben, helyen és módon gyűjtsük és szárítsuk.

Felhasználása:

Levélét:

Friss levelét borogatásként, szárítottan ülőfürdő készítéséhez használják.

Gyökerét:

Gyógyászati szempontból elsősorban a gyökere értékes, amelyet a szárítás előtt kell lereszelni és úgy szárítani, mert másképp kőkeménnyé szárad. . A növény gyökerének főzetét használják borogatásképpen a sérült bőrfelületen.

Mivel a májra mérgező hatású anyagot is tartalmaz, ezért nem szabad megenni, vagy nyílt sebre kenni. Frissen és szárítva is használják, vagy porrá őrölve is jó borogatásként, tinktúraként kenőcsként alkalmazzák.

A gyökereket általában tavasszal kell gyűjteni, később csak azoknak a növénypéldányoknak a gyökere gyűjthető, amelyek virágos szárat még nem hajtottak. A gyökereket a rájuk tapadó talajszennyeződéstől jól meg kell mosni és a korhadó részektől is megtisztítani. Jól bemelegedő padláson, rétegzés nélkül kell kiteríteni, hogy minél rövidebb idő alatt megszáradhasson, mert a gyökér csak úgy őrzi meg belső fehéres színét. A rosszul szárított, belsejében megbarnult gyökerekből álló áru értéktelen. A mesterséges szárításhoz alkalmazott hőmérséklet 50 °C-nál magasabb nem lehet.

Belsőleg nem ajánlatos használata a mérgező hatása miatt. Terhesen sem lehet használni.

Külsőleg kitűnő hatása van a fekélyekre és a csonttörésekre, húzódások, zúzódások, ficamok, rándulások, égési és más sérülésekre, duzzanatok borogatására. Hatásos szer még a reuma, ízületi gyulladás, (Izom, ideg ínhüvely) megerőltetés, csontfájdalmak, sebek, vérömlenyek, zúzódások, ficam, rándulás, bénult végtagok fájdalmainak enyhítésére. Mivel külső használatú így pasztát, kenőcsöt pakolásokat készítenek belőle, estleg még pépes borogatást is. Hám- és sejtképző hatása serkenti a sebgyógyulást. Visszérgyulladásokra szintén kiváló. Sejtregeneráló hatása miatt a kezelt bőrfelületen hamarabb megszűnnek a panaszok. A véraláfutások gyorsan felszívódnak, mert kedvező hatást gyakorol a kezelt terület vérellátására.

Egyik fő hatóanyaga, az allantoin serkentően hat a vérellátásra, növeli a sejtek regenerációs folyamatait.

Tehát mikor is tudjuk beszerezni?

A levele június, augusztusban gyűjthető. Gyökerét tovább októbertől

áprilisig lehet gyűjteni, de csak, ami nem hozott virágos szárat.

Tudod-e mi az a fekete nadálytő?

-Gyógynövény, mely sok mindenre jó külsőleg, DE mivel a májra mérgező hatású anyagot is tartalmaz, ezért nem szabad megenni, vagy nyílt sebre kenni.
-Görögök már használták
-Gyökerét és levelét hasznosítják

Források:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Fekete_nad%C3%A1lyt%C5%91

https://www.hazipatika.com/gyogynovenytar/fekete_nadalyto

https://drimmun.com/fekete-nadalyto-symphytum-officinale

https://gyogyhirek.hu/forrasztofu-fekete-nadalyto/

https://www.hazipatika.com/gyogynovenytar/fekete_nadalyto

http://www.gyogynovenylap.hu/fekete-nadalyto/

Alkaloid: az élővilágban elterjedt, nitrogén tartalmú, másodlagos anyagcseretermékek, melyek a nitrogénatom miatt bázikus karakterrel rendelkeznek, legtöbbször erős farmakológiai, olykor pedig mérgező hatást mutatnak.

Készítette: Horváth Zita

A mocsárvilágról és a benne lakó fenevadakról

Egyszer réges-régen, még Eszterházy herceg idejében, a Dunántúlon terült el egy különös vízi világ, a Hany. Amikor a herceg elküldte a kapuvári halászokat az Osli-Hanyba, hal helyett fiút fogtak. A békaembert a kastélyba vitték kisinasnak, de mivel többre becsülte a csíkok és békák társaságát, hamarosan beugrott a Rábcába és a Hanyig meg sem állt. A fiút Hany Istóknak nevezték el és te is megnézheted hol lakott ha végigmész a róla elnevezett tanösvényen. (biciklivel menjetek)

A titokzatos mocsarat a környéken csordogáló folyók árvizei és az eső táplálta. A mocsarakban a tündérek sem ritka vendégek, a legendák szerint a Csallóközi mocsarakban lehet velük találkozni. Éjjelente különös fények országa volt a mocsár. A sötét víz fölött olykor imbolygó kék lámpások gyulladtak fel. A hanságiak az ördög gyertyájának* nevezték őket.

A lápon békatutaj, vízitök és sulyom termett és tündérrózsák lebegtek a vízen. A kis mellékfolyásokban hattyúk úszkáltak.

A sulyom nagy kincs, mert hűti a vizet a folyóban nyári meleg idején. Régen gyűjtötték és ették. A zöld levelei alól kiszedett sulymokat

sulyom termése

sulyom levele

megmosták és forró vizben 30 percig főzték. Lehűtve nagyon finom, íze a gesztenyéhez hasonló.

Még lisztet is készítettek belőle, éhinség idején. **Pontos fajismeret nélkül senki ne gyűjtsön étkezési céllal növényeket!** Ha van kerti tavad, az iszapos vízbe szórva otthon is termesztheted. Ősszel hoz termést.

A mocsárban más fenevadak is rejtőznek..

Egyikük a híres lápi póc, egy kis termetű ragadozó hal. Ha véletlenül kifogtuk, dobjuk vissza a vízbe mert fokozottan védett faj. Onnan tudjuk hogy nem csukaivadék, hogy szája körül bajuszkákat visel és sokkal nyúlánkabb. Amurgébtől úgy különbözteted meg hogy az amurnak ket hátúszója van, a pócnak meg csak egy. Oldalvonala nincs, de helyén világosabb, aranyszínű sáv húzódik. Az amurgébet ne dobd vissza a vízbe mert invazív[1] faj.

lápi póc

amurgéb

A lápi pócok vándorlása érdekes jelenség. Mivel a hűvös, tiszta vízű helyeket szeretik, ha ingadozni kezd a víz hőmérséklete (túl meleg lesz) akkor útra kelnek hűvösebb vidékek felé.

Kisebb halakra, bolharákokra vadásznak. Különleges úszó sugaraik segítségével, olyanok mint egy hajócsavar szinte függőlegesen képesek lebegni a vízben. Lebegés közben mell és hasúszójukat felváltva használják mint a kutya amikor szalad. (beceneve: kutyahal)

A pákászok

De vajon mit ettek az emberek régen az ilyen mocsaras vidéken ahol több volt a mocsár mint a szántóföld? Az itt lakók könnyen feltalálták magukat és ha nem volt búza akkor kenyér helyett káposztás csíkot ettek. A káposztás csík alapanyaga a réti csík nevű hal volt. A csíkot pedig a pákászok fogták, vagy ásták ki az iszap alól (szárazabb időkben). A pákász azzal kereste a kenyerét hogy a mocsárban gyűjtögetett, halászott. A sulymot botra erősített subadarabbal merítette ki.

Sokan foglalkoztak csíkászattal is. A csíkászok sűrű fonású kosárral, csíkkassal fogták a réti csíkot. Minden este kimentek a mocsárra. Ott gyűjtöttek gazt, zsombékot, gyepet és földet. Abból gyúrták össze a csíkgátat. A gáton 2-3 méterenként nyílást hagytak és a nyílásokhoz állították a kasokat és azokba a csík szépen bele úszott vagy a csíkász merítette bele csíkszűrővel.

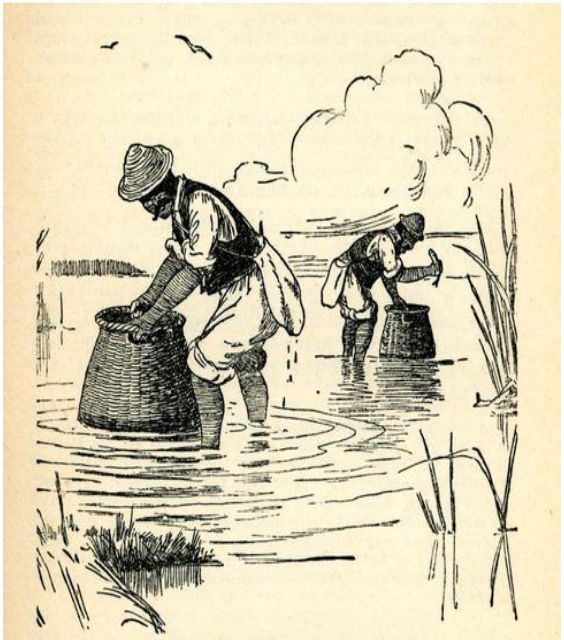

A csíkász elhelyezi a csík-kasokat.

A réti csík volt akkoriban az egyik legkeresettebb portéka az Ungvári és a Beregszászi piacokon. A réti csíkot a kasokból kora reggel szedték össze. A másik módszer az volt hogy a süppedősebb, növényzettel benőtt helyeken vágtak “kutakat” oda rakták a kast mert rájöttek hogy ha kevés a vízben az oxigén (eső előtt) akkor a csík kijön a búvóhelyérôl.

A haltolvajok miatt gyeppel, szalmával vagy hóval takarták le a kasokat.

Télen a jégbe vágtak léket és abba rakták le a kast. Az este kihelyezett kasok reggelre megteltek csíkkal.

Onnan tudták hova érdemes lerakni a kasokat hogy megfigyelték a gémeket, hogy azok hol fogják a csíkot. A csíkász szerszámai voltak a csíktök, és a csíkputtony.

Fűzfavesszőből te is fonhatsz magadnak csíkkast, pecabotot pedig bambuszbotból készíthetsz (ezt ki kell szárítani úgy hogy függőlegesen felakasztod és súlyt kötsz az also végére) csalinak használhattok legyet vagy gilisztát.

A csikász a kivágott hosszúnyakú lopótökbôl vagy szatmári kabaktökből (ezt maguk nevelték a veteményesben) készített csíkszűrőt, amivel kiszűrte a csíkot a vízből. Ezt egy bot végére kasornyába erősítve használta, mint egy kanalat, Másik fontos szerszáma a “tapogató” volt, ez egy bot volt amivel a csíkász az ingó lápot vizsgálta nehogy süppedős helyre lépjen.

A réti csík

A csíkot az angolnától úgy különbözteted meg hogy az angolna nyúlánkabb és a hasúszói hiányoznak. Ha csíkot fogsz óvatosan dobd vissza a vízbe. Az angolnát viszont nem kell visszadobni mert horgászható és finom eledel. A bot zsinórjánál fogva kihúzhatjuk a vízből vagy belehúzzuk egy kinyitott, vízre tett esernyőbe, innen nem tud kijutni. A halat újságpapírral vagy kesztyűvel fogjuk meg a feje alatt és eltávolítjuk a horgot.

réti csík

angolna

A csíkot annak idején élő barométernek[2] tartották mert ha kidugta fejét a vízből hamarosan az eső is eleredt. A csík ugyanis nem csak kopoltyúval lélegzik.
Ha kevés a vízben az oxigén (eső előtt) akkor kidugja fejét a vízből és szájával lélegzik.
A mocsarak és lápvidékek mára igen megfogyatkoztak Magyarországon. Mert egyre kevesebb eső esik, és természetes vizeink is apadnak a szárazságok miatt. Az Osli –Hanyban (Osli és Földsziget között) van egy csodálatos "talpas-fákból" nőtt erdő. A Csíkos-éger. A fák gyökerei itt nem a föld alatt vannak, mert ezeket a mocsárlecsapolások előtt víz fedte, és itt úszkáltak a fák gyökerei között a réti csíkok. 200 éve az emberek elkezdték lacsapolni a mocsarakat hogy még több termőföldhöz jussanak, hogy búzát, kukoricát ültessenek bele.

A mocsárlecsapolások miatt a réti csík és a lápi póc elvesztették az élőhelyüket, számuk igen megfogyatkozott. A lápi póc és a réti csík ma Magyarországon fokozottan védett fajok. A helyi pecások elmondása szerint ma már nem nagyon lehet csíkkal találkozni erre felé és a folyószabályozások miatt egyre kevesebb halat fognak. A Fertő-Hansági Nemzeti Parkban most próbálják visszatelepíteni Mosontarcsánál a pócokat. Győrben a Bácsai-csatornában találtak lápi pócokat. E fontos természeti értékre egy fából faragott lápi póc szobor felállításával hívják fel a helyiek figyelmet.

Bolygónkon a sivatagos területek évről évre növekednek. Sokan közülünk olyan területen élnek ahol mindennapos probléma a vízhiány. Ilyenkor kiszárad a föld és kevesebb növény terem, vagy egyszerűen kiégnek a kikelt növények. Mit tehetünk saját kertünkben hogy ezt elkerüljük?

- Rakjunk ki hordókat, tartályokat hogy összegyűjthessük az esővizet és ezzel öntözzünk.
- Ne használjunk műtrágyát.
- Legyen minél több fa, cserje a kertünkben. Árnyékoljuk a veteményest.
- A lekaszált füvet vagy a lehullott faleveleket leszórhatjuk a veteményesben, ez segít megőrizni a nedvességet a földben.
- Próbáljunk minél kevesebb vizet használni például otthon a mosogatásnál is.
- Áshatunk kis kerti tavat amit a lehulló eső táplál, (ereszcsatorna) A víz növeli a páratartalmat a kertünkben és a méhecskék is idejárhatnak oltani a szomjukat

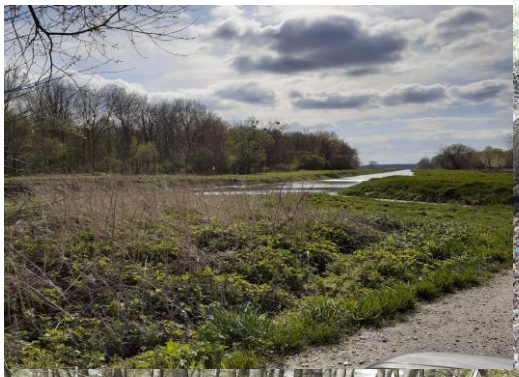

* Az *ördög gyertyája*, a lidércfény volt. Ami úgy alakult ki hogy a mocsár alján rothadó növények és ásványi anyagok metángázt termeltek. A mocsàrgàz tehát metángáz volt valójában. Az ásványi anyagok között gyakran foszfor-hidrogén is keveredik, ami öngyulladó és a metángázt meggyújtva megjelenik a víz felett derengő halványkék fény.

[1]invazív: Invazívnak nevezünk egy fajt akkor, ha olyan területen terjed el ahol korábban nem volt jellemző és akár fel is borítja a területen az ökológiai egyensúlyt.

[2]barométer: A légnyomás mérésére alkalmas meteorológiai műszer. A légnyomás alapján megjósolható például az is hogy várható-e esőzés.

Források:

Wikipédia: Csíkászat

https://terebess.hu/tiszaorveny/ vadon/sulyom.html

http://provertes.hu/csíkászat

https://www.tiszatoelovilaga.hu/lapi-poc/

letöltés dátuma: 2022.05.02.

De Filippo Veronika

viziskorpió

Farkasalmalepke

A farkasalma lepke (Zerynthia polyxena) a pillangófélék családjába (Papilionidae) tartozó, mintegy 5-8 cm szárnyfesztávolságú, sárga alapon fekete foltokkal tarkított, viszonylag lekerekített szárnyú lepke.

Szárnyai szegélyén nagyon jellegzetes hullámosan, zegzugosan lefutó párhuzamos fekete vonalak vannak, amelyek fölött a hátsó szárnyon egy vörös foltsor húzódik.

Teste erősen szőrözött, és potrohán oldalt szintén pirosas pontsorok találhatók.

Síkságaink, domb- és hegyvidékeink területén, szinte bárhol találkozhatunk vele, de általában foltszerű (lokális) előfordulású faj.

Röpte könnyed, általában közvetlenül a növényzet fölött vitorlázik. Repülési időszaka Magyarországon az időjárástól függően április-május hónapokra esik. A biztos azonosításhoz mindenképp érdemes megvárni, amíg a lepke leereszkedik egy növényre.

Főként száraz gyepeken, cserjésekben, felhagyott gyümölcsösökben, szőlősökben, gyakran folyók menti gátakon, utak mezsgyéjén, az Alföldön sokszor nemes nyarasok, akácosok ritkásabb, széli területén láthatjuk.

A lepke hernyóinak egyetlen tápnövénye a gyomként is számon tartott farkasalma(Aristolochia clematitis). A lepkék a tápnövény fonákán egyesével, vagy kisebb csomókban helyezik el gyöngyházszínű petéiket. A kikelő kishernyók élénken táplálkoznak, és gyorsan növekednek.

A növény méreganyagai miatt a hernyó is mérgezővé válik, erre riasztó külseje, a világos alapszínű testen négy sorba rendeződő élénk narancsárga-fekete, szőrös, gúlaszerű tüskéi is figyelmeztetnek.

A hernyó érdekessége, hogy vészhelyzetben (pl. érintésre) a fején található kis húsos, villás és meglehetősen bűzös nedvet tároló szervet (osmeterium) hirtelen kiölti.

A hernyók gyors növekedésűek, gyakran látni őket farkasalma levelein napozni. Nyár közepéig a hernyók általában növények szárán bábozódnak be, és így is telelnek át.

kifejlett farkasalmalepke

farkasalma (és virága)

farkasalmalepke hernyója

Forrás: Vadonleső - https://xn--vadonles-8sb.hu/fajok/farkasalma_lepke

LEBÁN CSENGE

TERMÉSZET-TERÁPIA

Biztosan nap mint nap hallod szüleidtől, hogy „tessék kimenni a friss levegőre”. Higgyétek el, nem (csak) azért mondják, hogy titeket elkergessenek a szórakoztató számítógépes játékok és tévéműsorok elől. Már őseink is pontosan tudták, hogy milyen nagy hatással van az ember egészségére a jó levegő, az utóbbi időben pedig orvosi kutatások is elkezdték alátámasztani ennek igazságát.

Talán nem is gondolnád, hogy a zöld övezet nem csak testileg, de lelkileg is gyógyító hatással van rád! Az ember természeténél fogva vonzódik az anyaföldhöz, ami nem véletlen. Általában azok a legegészségesebb emberek, akik sok időt töltenek a szabadban.

Élt egyszer egy írónő, úgy hívták, Frances Hodgson Burnett. Szegényt rengeteg csapás érte élete során. Nehéz gyerekkort élt meg, az apja halála miatti elszegényedés, a kényszerű emigráció, és az amerikai újrakezdés nehéz évei és rosszul érintették, ezt követte anyja halála és két sikertelen házassága. A „kegyelemdöfés” végül tizenhat éves fia halála volt, aki tuberkulózisban hunyt el.

Az írónő teljesen összeomlott. Anglikán hitét elhagyta, és egy másik vallási csoporthoz, a furcsa nevű Keresztény Tudományhoz csatlakozott. A gyülekezet tagjai gyógyító tevékenységüket a természet, a növények és a kert spirituális erejére alapozták. Frances sokat tevékenykedett a Maytham Hallban kialakított kertben, ami kétségkívül terápiás jelleggel hatott rá, hiszen ez ihlette aztán sikerregényét, *A titkos kert*et.

A könyvben végig követhetjük két beteg gyermek gyógyulását. Mary, a regény főhőse mit sem tudott erről, amikor szülei elvesztése után az angliai, természet övezte Misselthwaite-be érkezett. Mindennapjait az unalom, a magány, a sötétség uralta, aztán napról napra feltűnt neki a természet szépsége és nyugalma. Hamarosan kimerészkedett a kertbe. Mary egy borzasztó rossz természetű kislány volt, leginkább lelkileg sérült, de testileg is gyengécske. Nála leginkább a lelki gyógyulás követhető nyomon, ahogy a természet megismerésével a kis lelke megnyugszik, megbékél és egy kedves, egészséges kislány válik belőle.

A másik gyerek egy kisfiú, Colin, aki szinte teljesen korlátozva van a mozgásban, mert az akkori orvostudomány nem ismerte el, hogy a betegség és gyengeség kezelésére a legkiválóbb megoldás a természet közelsége. Lépésről lépésre megláthatjuk, hogyan változik a nádszálvékony, csontos kisfiú teste a kertben tevékenykedve, mígnem ő is erős gyermekké lesz, és a kerekesszékből felállva úgy szalad, mint a többi. A gyerekek varázslatnak nevezték mindazt, ami a kertben történt, és ha jól belegondolunk, igazuk is volt.

Az erről szóló tanulmányok mellett ez a bájos történet is megmutatja, hogy miért is ajánlatos minél több időt töltened odakint sétálva, sportolva, vagy akár kertészkedve. Bizonyára rövid időn belül észreveszed majd a pozitív változásokat a testedben és lelkedben egyaránt.

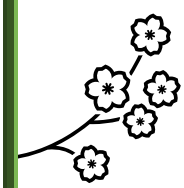

Csodálatos, hogy a természet milyen hatást képes gyakorolni az ember testi és lelki harmóniájára!

Készítette: Pivonka Nikoletta

Tavaszból a télbe receptgyűjtemény

Bodza

A bodzával többnyire cserjeként találkozhatunk, de fa méretűre is megnőhet. Elterjedése hazánkban is gyakori, árokpartokon is megél. Törzse jellegzetes szürke színű, de fiatal hajtásai zöldek. Virágai apró, fehér színűek, jellemző illattal, ernyősen helyezkednek el, már napfényes időben, májusban nyílnak. Virágzás utáni termése apró, fekete színű csonthéjas bogyó, ami szintén hasznosítható virágai mellett. Gyógynövényként lázcsillapításra, légzőszervi megbetegedések esetén (köhögés ellen), külsőleges fertőtlenítőként is használják, de a vese működésére is pozitív hatást gyakorol.

Így készítsd – bodzaszörp télire

- 30 db bodzavirág
- 2 db citrom
- 2 l víz
- cukorszirup (500 g cukor, 500 ml víz)
- 10 g citromsav

A virágokat fontos egyesével átvizsgálni, mert a bogarak szeretnek megbújni bennük. A felszeletelt citromot a virágokkal együtt egy nagy üvegbe tesszük, majd a 2l kézmeleg vízzel leöntjük, ezt 2-3 napig áztatjuk együtt, ezután pedig átszűrjük. Szülői segítséggel a cukorból és vízből szirupot főzünk, majd, ha langyosra hűlt a leszűrt léhez keverjük, végül pedig a citromsav is belekerült. Palackozhatjuk is, jól zárható üvegekben.

Földieper

Jó alkalmazkodóképessége miatt világszerte elterjedt gyümölcs, ugyanakkor talajra és éghajlatra is igényes. Virágszirmai fehérek, egy tőkocsányon több virág is kifejlődik, és eltérő időben virágzik, így később a gyümölcs sem egyszerre érik. A termését bogyótermésnek nevezik, alakja, színe, mérete fajtánkként eltérő lehet. Május végétől június közepéig terem, de léteznek folyton termő fajták is, amelyek egészen szeptemberig hoznak gyümölcsöt. Nagyon vitamindús, C-vitamin tartalma erősíti az immunrendszert, és tartalmaz olyan kémiai anyagokat, amelyek gyulladásgátló hatásúak az emberi szervezet számára. A földieper valójában nem is eper, hanem *szamóca*. Az eper eredetileg az eperfa termését jelentette (ami szintén ehető, de ízben és formában is nagyon különböző), a földön lévő kis lágyszárú bokrok viszont szamócák, vagy földieprek, a földi előtag viszont kikopott a köztudatból, ezért nevezik manapság botanikailag tévesen epernek a finom piros bogyós gyümölcsöt. A szamóca vad formája erdei tisztásokon ma is megtalálható, apróbb termésű, de ízletesebb gyümölcs.

Így készítsd – eperlekvár télire

- 4 kg eper
- 1,2 kg cukor

Ezt a receptet mindenképp szülői segítséggel készítsd! Az epreket alaposan átmossuk, majd lecsepegtetés után kicsumázzuk. Egy nagy lábasba tesszük a cukorral együtt, kicsit össze is törhetjük krumplinyomóval. Kevés vizet ráöntve forralni kezdjük. Ha nem nagyon darabosra szeretnénk, akkor vegyük ki az ¼-ed részét és turmixoljuk le, majd öntsük vissza a lábosba. Kb. 30 percet főzzük, közben megkeverve. A tűzről levéve fertőtlenített üvegekbe töltjük, majd 10 percre fejjel lefelé állítjuk. Plédekbe csomagoljuk a forró üvegeket és így hagyjuk kihűl egy nap alatt, ezt nevezik száraz dunsztnak.

Cseresznye

Magyarországon az egyik legkedveltebb korai gyümölcs, előfordulása gyakori. Gyönyörű virágáról könnyen felismerhető, jellegzetes világosrózsaszín színű, virágaira szelektálódva díszfákat is nemesítettek belőle. Törzse szürkés színű, viszonylag lassan, de nagy termetűre is megnő. Termése csonthéja bogyótermés, amit piros gyümölcshús vesz körül. Termésének alakja, színe és mérete fajtánkként eltérő lehet. Érése fajtától függően május közepétől kezdődik. Elfogyasztva hozzájárul a pihentető alváshoz, és csökkenti az ízületi gyulladás okozta fájdalmakat, illetve magas a C-vitamin és antioxidáns tartalma is. Gyógynövényként a természetgyógyászok szárát is hasznosítják.

Így készítsd – cseresznyebefőtt télire

- 3 kg cseresznye
- 15 dkg cukor
- 2 l víz

Ezt a receptet mindenképp szülői segítséggel készítsd! A befőtt elkészíthető magozott és magozatlan cseresznyéből is. A cseresznyét megmossuk, kimagozzuk, majd lecsepegtetjük. A vizet a cukorral összeforraljuk, ezt a szirupot akár fűszerezhetjük fahéjjal, szegfűszeggel. A gyümölcsöket fertőtlenített üvegekbe helyezzük, majd ráöntjük a szirupot, celofánt teszünk rá, és így csavarjuk rá a tetejét. Egy nagy lábosba tesszük az üvegeket majd felöntjük vízzel és 20-25 percig lassan forraljuk. A forró üvegeket plédbe tekerjük és hagyjuk kihűlni.

Vargánya gomba

Európa szerte elterjedt, legyakrabban tölgyes és gyertyános erdőkben fordul elő, könnyen melegedő erdőszéleken. Mérete változatos, kalapjának átmérője a 25 cm-t is elérheti. Zsírosan fénylő, gesztenyebarna, fehér peremű, de a kora előrehaladtával egyre zöldesebbé válik kalapja alsó része. Tönkje akár 15 cm magas is lehet, vörösesbarna, csíkos. A tinórú - félék közé tartozik, könnyen összetéveszthető mérgező társával, a farkastinóruval, így fogyasztás előtt a magunk által szedett gombákat mindenképp szakértővel kell bevizsgáltatni. Május végétől, de inkább június elejétől már megtalálható. Magas fehérjetartalmú és gazdag ásványi anyagokban, vitaminokban is. A vegetáriánus étrend kiemelkedő összetevője.

Játszunk:

https://learningapps.org/watch?v=prv4ffbqc22

Források:

https://www.edenkert.hu/konyhakert/gyogynovenyek/bodza-sambucus-nigra/2772/

https://dietless.hu/eper/ https://utakerthez.hu/blog/eper-termesztes/

Így készítsd – szárított vargánya télire

- vargánya gomba
- napfény vagy aszalógép

A megtisztított, vékonyra felszelt gombákat újságpapíron, tálcákon szélmentes napsütötte helyre helyezzük ki, éjszakára viszont bevisszük, nehogy visszaszívja a nedvességet. Néhány nap alatt csontszárazra száradnak a gombaszeletek, akkor jó, ha eltörik. Gyorsabb módszer, ha rendelkezünk aszalógéppel, ez esetben annak tálcájára pakoljuk a szeleteket és készre szárítjuk. Légmentesen lezárva tároljuk hűvös, száraz helyen. Felhasználása sokrétű, levesekbe kiváló ízesítőanyag.

https://www.edenkert.hu/gyumolcs/gyumolcsfak/cseresznyefa-gyumolcse-felhasznalasa/3456/

https://www.mindmegette.hu/varganya-az-erdok-kincse-48531/

A receptek a családban kipróbáltak alapján íródtak.

Pintérné Pilka Zsanett

Tavaszi népszokások Székelyföldön

Farsang

A székely farsangi hagyományok több száz évre vezethetők vissza. Akkoriban a fonókban a munka végeztével tréfás játékokkal, énekléssel és tánccal múlatták az időt. A falu leányai ügyességi játékokat játszottak, melyeknek a legények is szemtanúi voltak.

Az úgynevezett utcafonókban, ahol egy-egy utca asszonyai fontak együtt, mindenki ismerte egymást. Ha valaki farsangkor távol maradt a társaságtól, a többiek utána mentek, és úgy ahogy otthon találták, lepedőt dobtak rá, megkötözték, szánkóra ültették majd elvitték a fonóba. Útközben hatalmas zajt csaptak: doboltak, csengettek, az asszonyok pedig sikítoztak. A mulatozások farsang végéig, vagyis húshagyó keddig tartottak. Az utolsó összejövetel, a fonóvégzés felért egy kisebb lakodalommal. Ilyenkor sütöttek, főztek, és italt vittek. Kedvelt étel volt a töltött káposzta és a különféle sütemények. Ezen az estén az asszonyok férjei is részt vettek, akik zenészeket hívtak, és hajnalig mulattak. Ezután az egész faluban nagy mulatságot tartottak, amelyen farsangtemetéssel búcsúztak a vidám időszaktól.

A farsangtemetés Hargita megye falvainak legkedveltebb és leglátványosabb ünnepe. Ilyenkor a távoli rokonok is eljönnek, hogy együtt búcsúztassák a farsangot. Az esemény legfontosabb kelléke az Illyésnek vagy Dömének nevezett szalmabábú, ami a telet jelképezi. Ingbe, gatyába öltöztetik, zoknit húznak a lábára és kalapot tesznek a fejére.

Ezután halottsiratáshoz hasonlóan, rettenetes zokogás közepette elsiratják. A falu végén aztán kiráncigálják ingéből, gatyájából és egy nagy halom szalmán elégetik. A tömeg ekkor már énekel és táncol.

Maszkos alakoskodások

A farsangi hagyományokhoz kapcsolódik a maszkos alakoskodás is. Ez nem más, mint farsangi színjátszás. A maszkok elnevezése vidékenként eltérő: Marosszéken maszkura, Küküllőmentén batykó, a Vékce patak mentén pedig bakusz a neve. Ezek a

maszkurák, batykók, bakuszok és fársángok lehetnek szépek és csúfok egyaránt. Szépek, ha díszesen vannak felöltözve, és szépen viselkednek, csúfok, ha ijesztőek, félelmet keltenek, és rongyos a ruhájuk. Meg kell jegyeznünk, hogy minden maskara mögött férfi volt. Nők nem vettek részt az alakoskodásban.

Alsócsernátonban az alakoskodás lovas felvonulással történt. A maszkások lóháton járták végig a falut, és jókívánságaikkal betértek minden portára, ahová beengedték őket. Kiemelkedő szerepe volt az úgynevezett „békérőnek", aki a csapat előtt járt, és megjelölte azt a kaput, ahol a házigazda szívesen látta a farsangolókat.

Ha egy ház előtt megszólalt a csengő, pattogott az ostor és koppant a bot, a bent lévők tudták, hogy megérkeztek a fársángok. Ilyenkor belépett egy férfi, aki szállást kért „valami idegen népeknek", akik elfáradtak az utazásban. Ha beengedték őket, akkor kezdődhetett a játék. Bejöttek a maszkurák: a cigány és a vásáros, a doktor és a cipőpucoló, betyárok, lakodalmasok, kéményseprő, ördög, halál, kecske, ló, birka, medve, és megannyi szállást kereső alak. Leginkább az öltözet és a maszk beszélt, mert a maszkuráknak nem szabadott megszólalni. A fontos, hogy úgy mozogjanak, hogy ne ismerjék fel őket. A háziak persze mindent elkövettek, hogy rájöjjenek kiket rejt a ruha és az álarc.

Játék:

Találd meg a farsanghoz tartozó kifejezéseket!

https://learningapps.org/16622191

Igaz, vagy hamis? Ha megtaláltad a helyes válaszokat, egy vidám kép lesz a jutalmad.

https://learningapps.org/9579830

Virágvasárnapra tették a 14 éves gyermekek konfirmálását. Régen ez még csupán egyszerű vallásos ünnep volt, ma már nagy családi összejövetellé vált, ahol igazi eszem-iszom várja a vendégeket.

A katolikusok ezen a napon szentelik meg a barkát, népies nevén cikót.

Nagycsütörtökön Jézus elárulására és az utolsó vacsorára emlékeznek a csíkmadarasiak. Megtartják az utolsó vacsorát, amikor a falusiak együtt főznek és imádkoznak.

Nagypénteken a Csíkszeredához közeli falvakban, például Csíkszentimrén, Csíkszentkirályon és Csíkszentdomokoson, illetve Gyergyószentmiklóson a nőtlen fiatalok népviseletbe öltöznek és fából készült fegyverekkel őrzik Jézus Krisztus testét a nagypénteki misétől kezdve a feltámadási szertartásig.

Húsvét első napján a katolikusok bárányhúst, sonkát, kalácsot, bort és piros tojást szentelnek. Az ünnepi nagymise előtt úgynevezett határkerülést tartanak. A menet élén vitték a templomi zászlókat. Régebben ilyenkor a mezei kutakat is kitakarították, ma már azonban ezt a munkát nem ilyenkor végzik el.

Húsvéthétfőn indulnak öntözni (locsolni) a felnőtt legények a nagy leányokhoz. Öt - hat legény állt össze egy csoportba és általában egy zenészt is vittek magukkal. Volt köztük egy úgynevezett szamár, aki a pálinkáskorsót cipelte. Ebbe gyűjtötték az el nem fogyasztott pálinkát. Ő vitte a kosarat is, amibe a piros tojásokat tették bele. Az összegyűjtött pálinkát és piros tojásokat másnap egy közös mulatság alkalmával fogyasztották el. A locsoló legények minden háznál három verset mondtak el: beköszöntőt, táncra kérőt, illetve köszöntőt.

Húsvét másodnapján a gyerekek indulnak el locsolkodni. Ez a tevékenység délig tart. Ők két-három fős csapatokba verődnek, úgy járják a házakat, ahol locsolóverseket mondanak. Ám ők nemcsak a lányos házakhoz mennek. Fő céljuk az adománygyűjtés.

Búzaszentelés

Április 25-én van Szent Márk napja. Ezt követő vasárnap tartják a székelyek a búzaszentelést, illetve a termőföldek megáldását. Régen ezen a napon a templomi zászlók alatt kivonultak a falu szélére, a búzamezőkhöz. A szertartás alatt a lányok búzakalászból és mezei virágokból koszorút fontak, a zászlókra aggatták, és így

vonultak vissza a templomba. Ma már csak a templom körüli körmenet tartják meg.

A búzaszentelő, mint az ünnep elnevezése, azt is jelzi, hogy földművelő nép milyen erős lelki gyökérrel kötődött a kenyérgabonához. Eredete visszamutat egy-egy római, illetve görög istennek engesztelésül, avagy kárelhárításért bemutatott pogány áldozatra. A megáldott fűbúza, amelyet, mint szentelményt évekig az imakönyvekben őriztek, a néphit szerint bajelhárító erővel bírt: használták füstölésre, de a főzetét is fogyasztották. A gyümölcsfák fejlődésével kapcsolatos fordulónapról azt is tartották, hogy aki ekkor sót szentel, az az első legelőre hajtás előtt takarmányt ad az állatoknak. A népi kalendáriumok feljegyezték: ha a búzaszentelés és a kukoricavetés napján a pacsirta, a fürj vagy a béka szól a búzából, bő termésre lehet számítani.

Május elsején, azaz Szent Fülöp és Jakab apostolok napján hajnalban állították a májusfát, melyet épp ezért *jakabfá*nak, *jakabág*nak vagy *hajnalfá*nak is neveztek.

Hajnalfa néven egyébként húsvét hajnalán is állítottak májusfát a Székelyföldön. Az udvarló legény ezzel a gesztussal jelezte komoly szándékát az eladó sorban lévő lány felé. A szándék már csak azért is komoly kellett, hogy legyen, mert igazi próbatételt jelentett és csapatmunkát igényelt a legényeknek a szokás gyakorlása. A megfelelő, csinos fákért erdőre kellett menni, akár fuvarost, segítőket is kellett fogadni, és többnyire titokban, az éj leple alatt kellett mindez megtörténjen, hiszen tiltott dolog volt a falopás.

Források: Székelyföld szerelmesei weboldala, Visit Hargita honlapja, Székelyhon.ro, illetve saját gyűjtés székely barátoktól

Horváth Petra

Veszprémi Állatkert

Az állatkert a Balatontól mindössze 15 km-re, csodálatos környezetben várja látogatóit az év minden napján, így hétvégéken és ünnepnapokon is. Az egész napos programot nyújtó állatkerti séta bármely korosztály részére kellemes kikapcsolódást jelent, ahol felfedezheti az állatok csodálatos világát és találkozhat legújabb kedvenceivel.

Története: 1958. augusztus 1.-én a Veszprémi Állatkert megnyitotta kapuit. Névadója: Kittenberger Kálmán, vadász-múzeumi gyűjtő, természettudományos szakíró, kiváló preparátor, a Nimród c. vadászújság főszerkesztője.

Az állatkert két fő területből áll:

- Fejes-völgy: Dolomit sziklák övezte völgy hozzájárul ahhoz, hogy tájképileg az ország legszebb állatkertje lehessen a veszprémi.
- Gulya-domb, név eredete: régen ezen a területen gulyát azaz marha csordákat legeltettek és a gulyás terelte, vigyázta ezeket.

Az állatkerti viselkedés szabályai: a gyerekek nagy része jól ismeri. Ellenpéldát is szeretnék, említeni: fadarabok,- kavicsok dobálása, hangoskodás, kiabálás, az állatok ijesztgetése, etetése szigorúan tilos!

Általában bevált, - a gyakorlatban kipróbált -, ha a kifutók, bármely állatáról is van szó, ha normál hangerővel, mozgás móddal közelítjük meg, oda-, vagy közelebb jönnek a kifutó lakói. Ösztöneikbe ivódott a természetes kíváncsiság (színek, szagok, mozgások, hangok).

Az információs táblák fontos részei az állatkertnek. Az állat élőhelyéről, életmódjáról, elterjedéséről, természetvédelmi helyzetéről nyújtanak ismereteket. A színes térképen megtalálható (fekete folttal jelezve) melyik kontinens-földrész lakói. Az a természetes élőhelyük, vadon élő csoportjaik ott alkalmazkodnak a környezeti-természeti adottságokhoz. Az állatkerti "testvéreiket", akár tekinthetjük a vadon élők "nagyköveteinek" is.

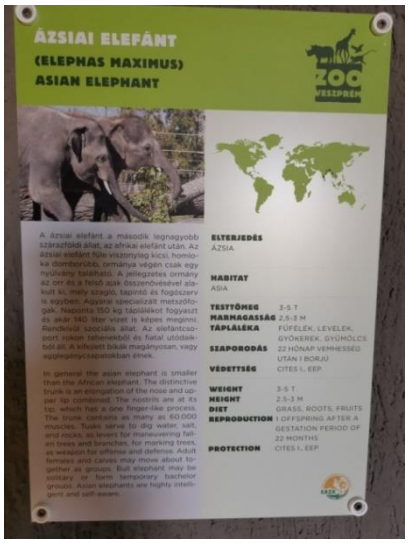

Afrika Szavanna Játszótér

2018. júliusában nyitott meg a Veszprémi Állatkert új Afrika szavanna élményjátszóterét. A játszótér hamar a gyerekek egyik kedvenc célpontjává vált. Az Afrika tematikájú játszótéren a gyerekek bepillantást nyerhetnek Afrika különleges állatvilágába, a tanzániai Serengeti Nemzeti Park felfedezésébe. Kalandozzunk együtt a homokdűnék között, tegyünk kalandos látogatást az Afrika faluba, másszunk fel a baobab lombházba, és ismerjük meg Afrika különleges lakóit!

Dinó Park

2016. májusában megnyitotta kapuit dinoszaurusz park, melyben található egy élmény- foglalkoztató, melyek célja, hogy a gyermekeket játékosan ismertesse meg a régészek munkájával, miközben sok új érdekes információt szerezhetnek Földünk több száz millió évvel ezelőtti állatvilágáról.

Lehetőség van különleges emlékfotót készíteni egy félelmetes T. rex társaságában, a legbátrabbak pedig kipróbálhatják, hogy milyen dinoszaurusz háton lovagolni.

Kölyök-Dzsungel

A Fejes-völgyben található a gyermekek legnagyobb kedvence, az egyedileg tervezett és kivitelezett Kölyökdzsungel játszóház és terrárium, ahol a kalandra vágyó lurkók kedvükre kúszhatnak, mászhatnak, kipróbálhatják a Lajhár-utat, bemászhatnak egy állatszállító ládába, de megpihenhetnek a papagáj-klubban is, vagy onnan egy fedett csúszdán le is csúszhatnak. A játszóteret terráriumok szegélyezik, ahol üvegfalakon keresztül nézhetik meg a látogatók a különleges hüllőket.

Borjúfóka

Az állatkertben négy példány borjúfókával találkozhatnak a látogatók: Lili és Imke Németországból, Pierre Dél-Franciaországból, míg Kati a Szegedi Vadasparkból került Veszprémbe.

Ázsiai elefánt

2020. márciusában érkezett a Veszprémi Állatkertbe két új hím ázsiai elefántja Kyan és Thuya Hollandiából. Nukával együtt jelenleg ők alkotják a Veszprémi Állatkert 3 fős ázsiai elefántcsapatát.

A felső, úgynevezett Gulya-dombi részen található hazánk egyik legszebb és legnagyobb Afrika-szavanna kifutója, ahol zebrákat, zsiráfokat, impalákat és egy öt fős szélesszájú orrszarvúcsaládot csodálhatnak meg a látogatók.

Rothschild-zsiráf

Jelenleg egy háromfős csapat látható az Afrika házban: egy hím (Kibo) és két nőstény egyed (Ganzi és Zuri). Zuri 2014. márciusában született, a Veszprémi Állatkertben első zsiráf bébijeként. Neve afrikai eredetű, jelentése: szép.

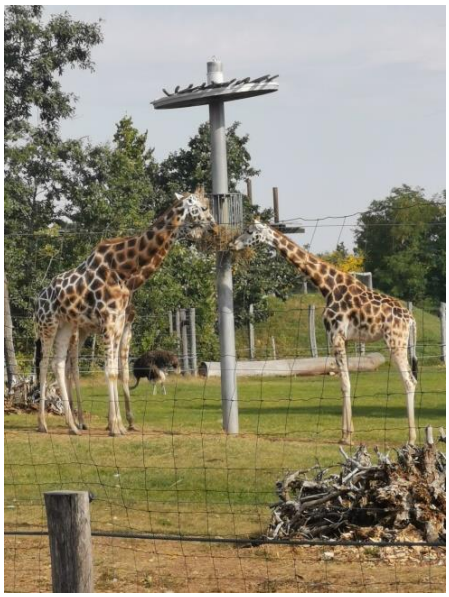

Szélesszájú orrszarvú

Pablo 1977-ben született az amerikai San Diego-i Állatkertben, amely híres sikeres orrszarvú tenyésztési programjáról. Még fiatalon került a Gänserndorfi Szafariparkba, amelynek hamar nagy kedvencévé vált. Innen került 2007-ben a Veszprémi Állatkert Afrika-szavanna kifutójára.

2010. tavaszán ékezett hozzá két szélesszájú orrszarvú tehén, Rebeka és Naruna az Észak- Németországi Hodenhagen melletti szafari parkból. Az Európai Fajmegőrzési Tenyészprogram keretében a fajkoordinátor javaslatára érkezett az Állatkertbe 2014. májusában Rafiki, a fiatal tenyészbika. 2020. február 14-én született a kis szélesszájú orrszarvú Ria.

A szavanna kifutó szomszédságában épült fel a kialakításában és tematikájában, Európában is egyedülálló komplexum, a Majomház, melyben jelenleg gyűrűsfakú makik, dzselada páviánok és zászlósfarkú kolobuszok élnek. A belső térben csupán egy üvegfal választja el a látogatókat az állatoktól, a hatalmas külső kifutójukat pedig vizesárok szegélyezi, melynek lakói az aranyhalak és a látogatók által behozott teknősök.

2015 júniusában került átadásra az az 5000m^2 alapterületű és 15 méter belmagasságú Madárröpde, melynek kialakítása Magyarországon egyedülálló, és ahol flamingókkal, skarlát íbiszekkel és récékkel találkozhatnak a látogatók.

Szibériai Tigris

2009. december elején érkezett Szása, az akkor 9 hetes kölyöktigris egy új szibériai tigris csapat első tagjaként. Mivel Szását anyja nem nevelte az első heteket gondozói társaságában töltötte.

Az Állatkert kiemelt hangsúlyt fektet a jövő nemzedékének környezettudatos nevelésére.

A kor szakmai elvárásainak megfelelően berendezett Böbe Majom Tanodája Oktató- és Kiállítóház ad otthont a nyári táboroknak, tanórán kívüli foglalkozásoknak, a kiállító részen pedig a látogatókat az aktuális természetvédelmi kérdésekkel foglalkozó bemutató várja.

Az érdekes állatok megtekintése mellett látványetetések, állatsimogató és rendezvények színesítik az Állatkert kínálatát.

Állatkert tagja az Európai fajmegmentési (EEP = Európai Veszélyeztetett Fajok Programja) és tenyésztési (ESB = Európai Törzskönyv Program) programokban, Állatkertek és Akváriumok Szövetségének (EAZA), a Magyar Állatkertek Szövetségének (MÁSZ). Aktívan részt vesz nemzetközi természetvédelmi kampányokban.

Az Állatkert a többnyelvű ismeretterjesztés mellett hangsúlyt fektet a természet- és állatvédelem fontosságára, a gyermekeket oktatóprogramokkal várja foglalkozásokra, szabadtéri környezetismeret és biológiaórákra, nyári táborokra.

Találkozzunk az Állatkertben!

Forrás: https://www.veszpzoo.hu/

2022.04.18

Bakony szíve: Bakonybél

Készítette: Csatáriné Lukács Zsuzsanna

Ezúttal a Bakony szívébe, Bakonybél belsejébe invitállak benneteket kedves gyerekek. Hegyeskés völgyek oltalmába, gyönyörűséges bükk-és tölgyerdők világába. Oda, ahol a csend az úr, ahova nem ér el a világ zaja, vonatok csattogása, járművek dübörgése, ahova a távoli harangszó is sejtelmes imaként szűrődik át a lombokon. Igaz, hogy már az erdőben is egyre-másra épülnek az új utak, szaporodnak a rajtuk közlekedő járművek, mégis, ha bent járunk, úgy érezzük, hogy mi a természet részeivé válunk.

Kedves gyerekek Bakonybél rejtelmeibe vezetnélek benneteket, sok szép, érdekes, nyugodt helyre kalandozunk egy kicsit.

Bakonybél történetében fontos szerepet betöltő szent emlékét őrzi a falutól 1km-re fekvő kedvelt kirándulóhely. A kis kápolna Szent Gellért püspök emlékét idézi. Három forrás fakad a kápolna előtt, amelyet kőből

rakott medencével foglaltak kútházba.

A kápolna környékét a falu összefogásával állították helyre 1996-ban, ekkor duzzasztották tavacskává a források vízét, s alakították ki a parton a pihenőparkot, ami csodálatos látvány.

Kaptuk azt a fantasztikus lehetőséget tavaly októberében, hogy osztálykirándulásunkat Bakonybélben tölthettük. Hoztam pár képet az osztályomról, akik nagyon élvezték ezt a kirándulást.

Hagyományosan Úrnapján jó idő esetén szentmise van, és az azt követő körmenet a Borostyán –kutat a templommal összekötő úton van. Szent Gellért ünnepén (szeptember 24.) szentmisét tartanak.

2022.04.18 **Bakony szíve: Bakonybél**

A *Pannon-csillagda*

A következő helyszínünk a Pannon-csillagda, ami szintén Bakonybélben található, az első számú csillagászati ismeretterjesztő központja, ahol csillagászattörténeti kiállítás tekinthető meg.

2012.04.28-án nyílt meg az Európában páratlan Pannon Csillagda.

Még egy nagyon érdekes képet mutatnék a gyerekekről, amikor a távcsövön keresztül láthatták a napot, ami nagyon érdekes képet mutat. A Pannon Csillagda elsődleges célja a színvonalas ismeretterjesztés, a minőségi csillagászati turizmus. Ugyanakkor a célja, hogy kutatási projektekben is részt vegyen.

A kiállítás 400 négyzetméteren mutatja be a csillagászat történetét a kezdetektől egészen napjainkig. 8 méter átmérőjű kupolára vetített filmeket, döntött háttámlás moziszékből élvezhetjük. A filmben az űrkutatás két meghatározó személyisége is szerepel. Charles Duke űrhajós, aki már járt a Holdon. Pavlics Ferenc, akinek irányításával megszületett a Holdautó, az a jármű, aminek segítségével az Apollo program űrhajósai bebarangolták a Hold sivatagját.

Érdemes ellátogatni, akár egy hétvégi kis kirándulás kedvében, mert felejthetetlen élményt nyújt ez a kis falu.

2022.04.18

Bakony szíve: Bakonybél

Következő állomásunk a Bakonybéli tájház megtekintése, ami szintén nagyon érdekes látnivalót tartogat az érdeklődők számára.

A Bakonybéli tájház a bakonyi nép építészet egyik legszebb példája. A 19. század közepén építette a Hasprai család. A két ház boltíves kapuval lett összekötve, így alakult ki a jelenlegi utcai homlokzat.

Az egyik ház hátsó szobája az idős gazda

és felesége lakószobája volt. Házasságkötést követően a fiatalok az utca felöli tisztaszobába költöztek, a szoba belseje az akkori divatot jelenti.

Az egykori istálló helységeiben önálló kiállításrész működik. Ez a bemutató egyedülálló Veszprém megyei, paraszti kultúrát felidéző tárlatok között.

Takács János, Játék és Nosztalgia Múzeum

A kisebbik ház egykori bolthelységében látható a Bakonyi indián története című kiállítás. A kisebbik ház konyhájában épségben maradt az eredeti szabadkémény és a kemence. A falu lakóitól kapott hajdani háztartásieszközökből látható bemutató a tájházban.

Az ajándékboltban volt a gyerekeknek lehetőségük vásárolni a helyi termékekből, ami nagyon tetszett nekik.

2022.04.18 **Bakony szíve: Bakonybél**

Az utolsó, de a legszebb hely egyben, ahova most elviszlek benneteket a Bakonyi Gyilkos-tó (Hubertlaki-Tó).

Kis völgyben mesterségesen felduzzasztott tavacska, csillogóvíztükrét meg-megszakítják a tóból kiálló elárasztott fák csonkjai. A Hubertlaki-tó, vagy más néven bakonyi Gyilkos-tó mesés szépségét csak kevesen ismerik az országban, pedig aki egyszer ellátogat a partjára, az örökre az

emlékezetébe vési.

Kiváló hely túrázás szempontjából is. Csodaszép helyeket látunk, ha követjük a túra útvonalat. Az Odvaskő-barlangot is érdemes megtekinteni, de nem is annyira könnyű megközelíteni, mivel a szintemelkedés jelentős. Erősebb emelkedők váltják egymást a vadregényes ösvényeken.

A körútra a Bakonybéli Szent Mauriciusz monostortól a Hubertlaki-tavat és kulcsosházat érintve, az Odvaskő Hotel parkolójától egy Odvas-kői-barlanglátogatással kiegészítve, majd vissza a monostorhoz összesen 17 km. Pihenőkkel egy kis piknikkel egész napos program.

A változatos erdei terep, a friss levegő, az emelkedők és lejtők állandó váltakozása még az örökmozgó gyerkőcökben is lemeríti estére az „elemeket”.

Befejezésképp egy kis érdekességet is csatolok a vadászattal kapcsolatban. Jó pár évvel ezelőtt még az én apukám is sokat vadászott a Bakonybéli erdőkben, amiről nekem sokat mesélt. Pár mondatban szólok hozzátok a vadászati életről. A vadászterületen őshonos a szarvas, az őz, és a vaddisznó. A vadászat irányítása mindig az erdészetvezető feladata volt. Mindig nagyon elfáradtak, viszont a gyönyörű természeti környezet, ahol a vadászat zajlik feledtette a fáradság érzetét. Vadászattal kapcsolatos adatokat mutatok ezen a táblázaton, ami régebbi kiadás.

Év	Gímszarvas			Dámszarvas			Muflon			Őz			Vaddisznó			
	bika	tehén	borjú	bika	tehén	borjú	kos	jerke	bárány	bak	suta	gida	kan	koca	süldő	malac
1970	10	18	8							5	2	6	3	2	6	
1975	28	44	20							11	13	3	5	9	12	
1980	37	38	34	5	0	2				26	10	7	8	13	27	
1985	23	44	48							14	11	7	5	9	14	10
1990	26	42	34	4	3		10	13		32	19	7	11	18	40	4
1995	21	35	28	1	2	1	3	21	8	11	31	9	12	32	24	6
2000/2001	17	28	63	3	8	12	4	17	3	27	25	26	13	32	63	28
2005/2006	32	69	56	2	10	9	6	14	11	29	36	26	22	54	47	75

Terítékadatok az 1970 és 2006 közötti időszakból

Egy eredményes vadászat termése 1988-ból

Kapitális bika a bakonybéli Gát-hegyről (1973). A képen balról jobbra: Sághy Pál kerületvezető erdész, Friedrich Lemhe vendégvadász, Gömbös Imre fővadász

Az egyenes nem túl erős, de az öröm határtalan (1990)

1975-1990 közötti vadászatok.

Köszönöm a figyelmet, remélem sikerült benneteket a Bakonybéli csoda rejtelmeibe elkalandoztatni egy picit.

Papp Vilmos

Természetvédelem otthoni környezetünkben

Kedves Olvasó, köszöntelek Világomban! Mielőtt ismertetek néhány érdekességet a témánkban, előtte arra kérlek tarts velem szellemi kirándulásunk helyszínére: a tudomány és a művészet átmeneti övezetébe.

Megismeri, Megszeretni, Megvédeni

A címben szereplő három szó a magyar természetvédelem hármas jelszava. A szavak egyszerű tartalma a természet szeretetére nevelés, ami egyben lélek építés is. Gazdagabb lélekkel maga az ember is gazdagodik. Rombolás helyett képes megváltoztatni a Föld arculatját. Jobbá teheti Világunkat.

Ismeretlen Világ

A Természet, ismeretlen Világ a mai modern társadalomban. Bár érezhető, a változás szelei fújnak, Emberek érzik nem maradhat minden a régiben. Ennek ellenére az emberek többsége annyira megszokta a formális logika világát, hogy észre sem vette, digitális robottá változott.

Egy jó tanács!

Mielőtt bárki kedvet kap és otthoni környezetében elkezdene tevékenykedni. Először ismerje meg és fedezze fel személyes és közös Világunk lényegét a Természetet.

Természet

„Kívül-belül össze vagyunk kötve a Természettel. A Természet körbevesz bennünket: kint a csillagvilág, a Nap, a Föld, természeti tájak, s a növény, állatvilágvilág. Bent sejtjeink a Természettől kapott tudás alapján élnek és dolgoznak. Belső világunk mélyén (…) életerő fénye ragyog. Belső természetünk és a külső természeti világ egy, s egy a neve a kettőnek: Természet.” *(Grandpierre Atilla Az Élő Világegyetem).*

Digitális természet

Hihetetlen, nekem is van telefonom, ami egy klassz dolog. Azonban a mesterséges Világ nem helyettesíti a gondolkodást. Jó tudni: Az egésznapos telefon nyomkodás az emberiség elbutulásának megcáfolhatatlan bizonyítéka.

Okosodásra fel!

Megkérlek, tedd le a telefont. Egy lapra és egy ceruzára van szükséged. **Rajzolj egy modellt Világunkról!** A modell egyszerű vázlat, egy új kép.

Ötletként megmutatom rajzomat.

Címe: Dzs. Virág Világ

Rajzolj egy modellt Világunkról!

Egy lapra és egy ceruzára van szükséged. Bátran, szabadon alkoss, gondolkodj, kísérletezz!
Hogyan képzeled el környezetünket?

Rajzolás révén tanuljuk meg igazán megfigyelni és megérteni mindazt, amit látunk.

Te, következel. Rajzolj egy új képet!

Engem nem érdekel a Természet!

Emberek vagyunk, igaz? –? Ha Emberek vagyunk, akkor mi lenne, ha úgy is viselkednénk. **Meggyőztelek?**

Engem érdekel!

Kitűnő. Egy fecske nyarat csinál.

Szellemi kirándulásunk véget ért

Emlékszel, megismétlem: a természet szeretetére nevelés, egyben lélek építés is. Gazdagabb lélekkel maga az ember is gazdagodik. Rombolás helyett képes megváltoztatni a Föld arculatját. Jobbá teheti Világunkat.

A jövő tudománya

Testépítésről már hallottam, de léleképítésről még nem nagyon hallottam? Ez azért van, mert Világunkat, a tudósok napjainkig anyagi természetűnek képzelték el.

Persze, ma már ha hallkan is, de suttog valami mást is a vaskalapos tudomány, **Természet, Föld, Nap, Ember, élő természetű voltára utal.**

Szerintem az Ember nem robot. **Mit gondolsz, te robot vagy?**

Kirajzolódott a megoldás

Az egyén a felelős és egyben megoldás is a Világ bajaiért. A léleképítés első lépése: Az Önismeret: **Ismerd meg Önmagad!**

Ha mindenki foglalkozna valódi önismerettel, a természet nem szorulna védelemre.

Szükség van természetvédelemre. De ez csak az első lépés. A cél a természet szeretetének kialakítása a hétköznapok szintjén is, minden háztartásban.

Könyvajánló

Grandpierre Atilla: Az Élő Világegyetem című könyvét ajánlom.

A Google keresőben, ha a szerző nevét és könyv címét beírod akkor, szüleiddel találsz megvásárolható példányokat.

A könyv címe már elárul egy titkot, amit a mai modern Oktatás megpróbál, elsumákolni, de a bátor Olvasó felfedezheti azt.

A tudás nem elég!

Akarni kevés, tenni kell!

A tudomány és a művészet átmeneti övezetében kirándultunk. Gondolkodtunk, felfedeztünk valami újat, ismeretlent. Ez pedig a lélek.

Az ember nem csak test!

Ha gondolkodunk, akkor az anyag birodalmában megjelenik a szellemiség, ami alkot, „nyomot hagy” a lélek anyagában. Persze csak akkor működik a harmónia, ha optimálisan működik a test. Ha zavar keletkezik, akkor azt mondják megbetegedtünk.

Egészségünkért magunknak kell megdolgozni. A legbölcsebb orvos sem tud helyettünk pl. rágni, mozogni, gondolkodni, játszani…

Legfontosabb kincs az egészség!

"Tartsd szem előtt: Az erős szervezet még az egészséget is képes legyőzni!" -Dr. Bubó

Szabadidő eltöltése

Elárulok egy titkot. Iskolai tanulás mellett, ha otthon, aktívan tevékenykedsz, okosabb leszel és sikeresebb, mint azok az osztálytársaid, akik csak passzív tevékenységeket végeznek, pl. ásítoznak a tankönyv fölött.

Van egy ablak párkányod?

Ha van akkor, egy cserép földbe virágot ültethetsz és ezzel segítheted a rovarokat.

A virágos növényeket nagyon szeretik a méhecskék, lepkék, darazsak, bogarak. Ezeket az élőlényeket beporzóknak nevezzük. Ezek a rovarok, virágokban keresik a táplálékukat, tevékenységükkel sikeresen beporozzák a növényeket, ezáltal biztosítják, táplálék növényeinket.

Pl. Gyümölcs lesz a fán, görögdinnye az indákon, termés a paprikán, paradicsomon stb.

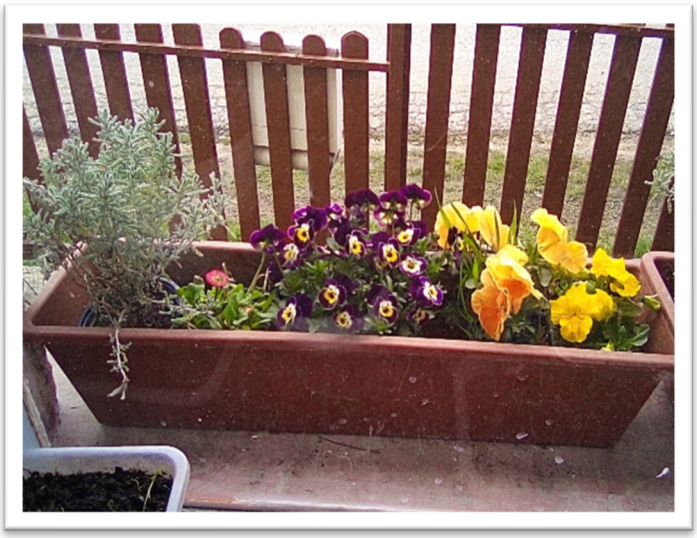

A természet kincsesdoboza

Lassú játékok a nyári szünetre

Szerző: Molnár Júlia

Nemsokára itt a várva-várt vakáció. Nem mindegy azonban, hogy mivel telik el gyermekeink szabadideje. Táborról táborra? Nyaralás a családdal? Fesztivál, vásár, hétvégi gyermekprogram? És hopp... már el is illant! Ér-e manapság unatkozni? Jut-e rá idő egyáltalán? Hogyan csempészhetjük a Z és az alfa generáció életébe szüleink, nagyszüleink gyermekkorának sokat emlegetett végtelennek tűnő nyári napjait? Íme néhány ötlet.

„Künn a fákon újra szól a víg kakukkmadár…”

Irány a természet! A városi, de még a vidéken élő gyerekek számára is egyre nagyobb luxus a szabad ég alatt időzni. Pedig kint lenni a szó szoros értelmében szabadság – főleg nyáron! A saját bőrünkön tapasztalni a napot, a szelet és az esőt is – ezek bizony a nyári bakancslista elemei. Gyakran azt hisszük, a gyerekeknek különféle élmény-programokkal, sok esetben drága

Szóljon ez a nyár a lelassulásról! Töltsünk időt a természetben! Ha hisszük, ha nem, óriási élmény a gyerekeknek már az is, ha a tér bármelyik irányába szaladhatnak. Ha tobzódhatnak a buja, zöldellő, virágzó növények ingergazdagságában. Mennyi szín! Mennyi illat! Hagyjuk őket nézelődni, bogarászni, virágot szedni! Most van rá idő. A legkisebbek szemében a legközönségesebb mezei növény is csodálatos szépséggel bír. Tanuljunk tőlük! Az egyszerű dolgok feletti öröm gyermekeink természetes ösztöne. Őrizzük meg ezt a szemléletet bennünk és tegyük magunkévá. A természet remek kapcsolódási pontokat adhat szülő és gyermek között, ha megosztjuk a rácsodálkozás örömét. Bízzunk a gyerekekben! A felesleges aggodalom a szabadon megélt játék rovására mehet. Természetesen gondoskodjunk megfelelő fényvédelemről, folyadékbevitelről és óvjuk a természetet. De engedjük a gyerekeket felfedezni, belefeledkezni és

„Mint a mókus fenn a fán…”

Az erdő a legizgalmasabb játszótér, hiszen itt a képzelet is teret kap. Itt lehet fára mászni, patakparton egyensúlyozni, kincseket gyűjteni. Szárnyra kaphat a fantázia, bármiből bármi lehet. Az erdő látványa nyugtató hatással is bír. Épp elég a fény, épp elég a szín. Nincs szükség semmi egyébre. Csak jelenlétre, befogadásra és némi harapnivalóra. Süssünk bátran a szabadban, telepedjünk le egy pokrócra, igyunk a forrás vizéből. Nem baj, ha nem minden olyan komfortos, mint otthon. Kilépni a komfortzónánkból egy izgalmas játék is. Játsszuk együtt!

„Jön a nyár, akkor könnyű az élet…”

Milyen jó, ha van a családban nagyszülő vagy dédszülő, aki vidéken él! Olyan faluban, ahol egy kőhajtásnyira van a természet. Annak minden szépségével és néha bosszúságával együtt. Szerencsés az a kert, ahol sok rovar van és izgalmas, ha néha traktorok szelik az utakat. Mindenben meg lehet látni a szépet. Lehet, hogy a gyerekek tanítják majd erre a nagyszülőket. De kell is az az idő, amikor ez a két különböző generáció találkozni tud. És a hűs nyárfák alatt játszva tanulnak egymástól. Talán könnyebb így lelassulni. A felnőtt a gyerek szemével lát, a gyermek az idős ember ritmusában él. Érdemes néhány napot, de akár hetet is ott nyaralni. Teljenek eltérő ritmusban a napok, mint otthon. A hajnali madárdal, a közös borsófejtés, a fagyisautó, a délutáni mese, az esti locsolás, a mezítláb járás, anya gyerekkori játékai, a nagyi régi könyvei legyenek fókuszban. Hamar rájövünk, hogy nem is kell több. Előkerülhet a konyhaszekrény mélyéről a rég nem használt lábos, bögre, kanál és szita – kezdődhet a méricskélés, főzőcskézés földdel, sárral, homokkal. Végtelen szabadság, amikor a felnőttek tárgyai játékká válhatnak a gyermek kezében. Amit lehet, hasznosítsunk így újra. A régi tárgyaknak történetük van, írják tovább ezeket a gyerekek játékai. Ha pedig elfogytak a játékötletek, az sem baj. Unatkozva jönnek a legérdekesebb gondolatok. Legyen erre is idő!

„Már nyugosznak a völgyek…”

Aludjunk a szabadban! A nyár egyik legjobb mókája a kempingezés. Teremtsünk rá alkalmat! Nem feltétlenül kell elutaznunk, saját vagy családtag kertjében is akkora lesz az élmény. A kuckós hangulat, a ház biztonságából való kilépés és a természetes fényre való ráutaltság eszünkbe juttat egyfajta ősi összetartozást és felszabadít. Hajtsunk fejet a természet ereje fölött legalább egy éjszakára. Őszinte beszélgetések vagy békés csendek is fakadhatnak, ha hagyunk rá teret és időt. Figyeljük meg a csillagokat is! A városban sajnos oly keveset látunk. A

végtelen messzeségbe nézve pihen a szem, szárnyal a képzelet. A természetben időt töltve töltődünk annak esztétikumával.

„Bodzavirágból, bodzavirágból hullik a hullik a sárga virágpor…"

A nyár folyamán sok helyütt kereshetjük az alkalmat a természet kincseivel való játékra. Az alábbi konkrét ötletek további inspirációt adhatnak szülőknek, nagyszülőknek, pedagógusoknak, nagytestvéreknek…

- ∞ Készítsünk növénygyűjteményt!

Forrás: wabisabipark.com

A vadvirágok megfigyelése önmagában is örömteli, ám mindezeket összegyűjteni, lepréselni és egy naplóban rendszerezni még izgalmasabb. Ez a munka éppen olyan lassúdad és kitartást igénylő, mint amennyire jelentőségteljes. Gondoskodást, óvatosságot tanul a gyermek, könyvet forgat, csatangol és molyol. Igazi unaloműző a nyárra!

- ∞ Fonjunk virágkoszorút!

A nyár jó alkalom, hogy a gyerekek megtanuljanak kötözni, fonni. Lányok a hajukon is gyakorolhatnak, de a fiúknak is hasznos, hiszen kézügyességet, finommotorikát fejleszt. A nyáron nyíló sok-sok mezei virágból egykettőre szedhető egy nagy csokor, melyből hamar fejdísz készülhet. Az alkotás után pedig kész is van a kellék a következő játékhoz. Arra természetesen bármely növénygyűjtésnél figyeljünk, hogy csakis olyan virágot szedjünk le, mely nem védett.

- ∞ Úsztassunk kishajót!

Forrás: mermagblog.com

Készítsünk csónakot változatos technikákkal. Készülhet papírból, de egyéb természetes anyagokat, fát, vásznat is használhatunk, úgy még izgalmasabb. Tónál, pataknál úsztassuk meg ezeket!

∞ Bogarásszunk!

Forrás: @papp.boglar instagram

Keressünk bogarak, rovarok testfelépítéséről képeket természetrajzi könyvekben! Gyűjtsünk terményeket, virágszirmokat, apró ágakat-bogakat. Legyen az a szabály, hogy csak a földről, már lehullott kincsek gyűjthetők. „Rajzoljunk" ezekkel!

A természet számtalan kreatív lehetőséget nyújt a játékra. Bármely évszakban kínálkozik alkalom a szabadban töltött időre, a lassú, egyszerű, hagyományos játékok újra-felfedezésére, de talán nyáron vagyunk rá a legfogékonyabbak. Ugyan nem mindig könnyű megoldani gyermekeink nyári felügyeletét, de igyekezzünk minél több lehetőséget biztosítani számukra a szabadban, amikor azt tehetnek, amit szeretnének. Élvezzük ezeket a perceket mi is – hátha rohanó, túl gyorsan folyó életünkbe nekünk is hoz némi lelassulást. Lehorzsolt térd, csaláncsípés, lebarnult kar, nevetés, vízcsobogás, belefeledkezés - legyen ez a nyári bakancslista!

2022. 04. 27.

Felhasznált források:

https://www.wabisabipark.com/hu/blog/termeszetismeret/herbariummal-a-novenyek-vilagaban

Utolsó letöltés: 2022. 04. 27.

http://mermagblog.com/

Utolsó letöltés: 2022. 04. 27.

https://www.instagram.com/papp.boglar/?hl=hu

Utolsó letöltés: 2022. 04. 27.